UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Preceptum Octauum

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Visual Library

E rit vnū de puſillis iſtis ⁊c̄. Septimū eſt cō-
ceptus ꝓhibitionis eccľie qđ eſt pctm̄ ino-
bedientie. Qđ aūt ſint ꝓhibiti patet in. ca.
clerici officia. ⁊ de vi. ⁊ ho. cle. ⁊ in. ca. ho-
neſtate tali. i textu ⁊ in glo. ff. de aleatori-
bus ꝑ totū. In auten. de ſanctiſſimis epis
. §. Interdicimus. ix. coll. Octauū eſt amiſ-
ſio tēporis. Nonū eſt homicidiū. Decimuȝ
eſt deſperatio. Contigit em̄ in ciuitate mu
tine in italia: ꝙ vnus tm̄ fuit deſperatꝰ de
perditione denarioꝝ ꝙ ter ſeipſum ſuſpen
dit: ſed in primis duabus vicibus per vici-
nos liberatus. In tertia vice damnatus.
Secūdus iuſſit vxorem ⁊ filios ire dormi-
tum: ⁊ cōgregauit lignoꝝ ⁊ ſtraminū mul-
titudinem: ⁊ incendit vt ſe ⁊ oīa cremaret:
ſed auxilio vicinoꝝ fuit liberatus. Tertiꝰ
vero aſcēdit murū ciuitatis ⁊ affuit demō
in ſpē grifonis: ſubito ducens eū in corpo-
re ⁊ aīa in baratrū inferni. Euangelium lu
ctorum ſint ſuſpiria. Dn̄s vobiſcū. Heu mi-
hi q2 iaȝ perdidi. Ānt ſocius proficiat tibi.
Offertorium ſint oblationes denariorum:
⁊ ſic de aliis. F

Explicit ſeptimum preceptum.
Incipit octauum preceptum.

N On falſum teſtimonium dices. In prece-
pto precedēti deus ꝓhibuit
primo nocumētum eſſe in-
ferendū in rebus tēporalibꝰ
dicendo. Non furtum facies. Nunc in iſto
octauo precepto prohibet deus primo no-
cumentū eſſe inferendū in fama: qđ eſt ma
ximum bonū hoīs: dicens. Non falſum te-
ſtimoniū dices. Neq3 cōtra primū tuū ne-
q3 cōtra teipm̄. ſm qđ dicit Aug. li. i. de ci.
dei. c. ii. Sicut falſum inquit teſtimonium
ꝓhibet cū vitaret dicendo falſum teſtimo-
niū nō dices cōtra primū tuū: nec ideo ta-
men ſi aduerſus ſeipm̄ q̄ſq3 falſum teſtimo-
niū dixerit ab hoc crimine ſe putauerit ali-
enū. hec Aug. Sed ſm eundeȝ Aug. hic ꝓ-
hibet dn̄s om̄e nocumentū oris quo quis
per falſitatē oris ledit primū. In ſecundo
autē p̄cepto prohibetꝛ mendacii falſitas re-
ſpectu dei put cadit in ipſo periurio: dicit
ſan. Tho. ſe. ſe. q. vii. ꝙ falſum teſtimoniuȝ
eſt ſemꝑ peccatū aut mortale aut veniale. G
Nam habet triplicem deformitatem. Uno
modo ex piurio: q2 teſtes nō admittunꝛ ni-
ſi iurati: ⁊ hoc eſt ſemꝑ pctm̄ mortale. Se-
cundo eſt ibi violatio iuſticie: ⁊ hoc mō eſt
peccatū mortale in ſuo genere ſicut ⁊ queli
bet iniuſticia. Tertio eſt ibi mēdaciū qđ ſꝑ
eſt peccatū mortale aut veniale. Pmo pec-
cant cōtra illud p̄ceptū oēs illi q̄ falſitatem
cōmittunt in iudicio. ſ. Iudex falſam ſentē-
tiam proferēdo. Actor falſe reum accuſan-
do. Teſtis falſum teſtimonium proferēdo.
Aduocatus falſam ſentētiam defendēdo.
Primo iudex falſam ſentētiam ꝓferendo.
Contra qđ Leui. xix. Nolite facere iniquū
aliqđ in iudicio. Deute. xxvii. Maledictus
qui peruertit iudicium aduene pupilli ⁊ vi
due. Acceperūt munera ⁊ ꝑuerterūt iudi-
cia. i. Reg. viii. Iudex enim ſi bn̄ iudicat te-
net locū dei: ſed ſi male iudicat tenet locuȝ
diaboli. Idō p̄cipitꝛ iudicibꝰ eccleſiaſticis. c.
cū exer. de ſe. ⁊ re. iudi. li. vi. Caueāt eccle-
ſiaſtici iudices ⁊ prudēter attendant vt in
cauſaꝝ ꝓceſſibus nil vendicet odiū vel fa-
uor vſurpet: timor exulet: premiū vel exul- H
tatio premii iuſticiā non ſubuertat: ſed ſta-
terā geſtat in manibus: lances appendant
equo libramine: ⁊ in oībus que ī cauſis agē
da fuerint p̄ſertim in concipiendis ſenten-
tiis ⁊ ferendis: pre oculis ſolū deū habeāt.
Et infra. Si iudex eccleſiaſticus ordinariꝰ
vel delegatus cōtra cōſciam ſuā iuſtam in
grauamen partis alterius in iudicio quic-
q3 fecerit ꝑ gratiaȝ. i. per preces vel ſordes
id eſt ꝑ preciū ab officio ſuo ē ſuſpēſus. Et
ſi ingerit ſe diuinis interim efficitur irre-
gularis. A qua non pōt abſolui niſi ꝑ ſum-
mum pōtificem. Hec ibi. Si enim iudex ex
amore ſiue odio ſiue cupiditate ſiue alia
cauſa iniuſta iniquam tulerit ſentētiam te
netur preciſe ad omne intereſſe illi qui ex
tali ſententia leſus eſt: niſi forte poſſet in-
ducere illum quo tulerit ad plenariā reſti-
tutionem faciēdam ei qui fuit leſus. vt pa-
tet. C. de pe. iudi. l. vl. ⁊. xi. q. iii. quatuor.
Et debet ei imponi grauiſſima penitentia:
tanquaȝ pro grauiſſimo crimine. vtȝ. xi. q.
iii. quicūq3. Secundo peccant cōtra hoc
actores reuȝ falſe incuſando exēplo iudeo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A rū qui chr̄m falſe accuſabant. Marci. xv.
Accuſabant eum ſummi ſacerdotes. Aut
crimen falſum imponendo: aut peccatum
augendo ⁊ aggrauando. Tales diabolo
aſſignantur vl' aſſimilantur: qui accuſator
fratrū dicit᷑ Apocal᷑. xij. Proiectus eſt ac-
cuſator fratrum noſtrorū qui accuſabat il-
los an̄ cōſpectū dei nr̄i die ac nocte. De ta
lib᷒ dicit᷑ extra de accu. c. accuſaſti aliquē
⁊ ꝑ tuā accuſatiōem occiſus eſt niſi ꝑ pace
xl. dies in pane ⁊ aq̄ qͦd carena vocat᷑ cū
vij. ſequētib᷒ annis peniteas. Si aūt ꝑ tuā
delaturā debilitat᷒ ē ꝑ tres debes quadra
geſimas penitere. Hec ibi. Peccant ergo
tanquā falſi teſtes falſe accuſantes aut ex
odio aut ex rancore aut inuidia: ſed ex cha
ritate accuſare debet: alias nō ſunt audiē-
di. vtz. j. c. de accuſa. Si legitimus non fu-
erit accuſator nō fatigetur accuſatus. Hec
ibi. Quia criminoſus non poteſt alium ac-
cuſare. iij. q. vij. quoniā ſine. ⁊. ca. poſtula-
tus. Qui trabem geſtat in oculo: feſtucam
de oculo fratris non poteſt eiicere. Pec-
cat etiam mortaliter reus accuſatus ſi ne-
B gat veritatem in iudicio ſm̄ ſanctuz Tho.
ſe. ſe. q. lxix. quia hoc pertinet ad debitum
ꝙ aliquis obediat ſuo ſupiori. Iudex autē
eſt ſuperior. Ideo ex debito iuſticie tenet᷑
reus iudici veritatem exponere. Si autem
mendaciter negat peccat mortaliter: ⁊ ſi
iudex hoc exquirit quod non poteſt ſm̄ or-
dinem iuris tenetur accuſatus ei reſpon-
dere: ſed poteſt per appellationē aliter lici
te ſubterfugere mendaciū tn̄ dicere non li-
cet. Iō dixit Joſue ad Achor. Fili da glo-
riam deo iſrael ⁊ confitere petm̄ tuū ⁊ in-
dica mihi quid feceris. vt patz Joſue. vij.
Tertio peccāt cōtra hoc ibidē teſtes falſe
teſtimoniū proferendo. De illis principali
ter dixit dn̄s. Non falſum teſtimonium di-
ces. Sed tn̄ de teſtib᷒ tria ſunt notādā. ſ.
De eoꝝ numeroſitate. De eoꝝ qualitate.
De eoꝝ veritate. ¶ De p̄mo em̄ dicitur ꝙ
ad min᷒ debēt eē duo. vtz Deute. xvij. In
ore duoꝝ vel triū peribit q̇ interficiet᷑. Ne-
mo occidat᷑ vno contra ſe teſtimonio. Spe-
culū ſaxonū dicit. Cūq3 homo corā iudicio
nō fecerit quantūcunq3 hoc ſit notorium ſe
ſuo iuramēto liberabit: nec in hac parte cō
tra ipm̄ quodcūq3 teſtimonium preualebit:
qͦd eſt cōtra euāgeliū. vt ptz Math. xvj. Si C
peccauerit in te frater tuus: adhibe tibi du
os aut tres: q̄a in ore duoꝝ vel triū ſtat oē
verbū. Eſt etiā ꝯtra ius canonicū. vtz in. c.
extra de teſtibus vbi dr̄. In ore duoꝝ vel
triū. i. non paucoꝝ: ſed aliquando plurium
ſtat omne verbum: niſi ſint magne perſone
vtz. ij. q. v. ca. Preſul non damnat᷑ niſi cum
lxxij. teſtibus: preſbyter aut cardinalis niſi
cū. xliiij. nō deponat᷑. Diaconus vero car-
dinalis: vrbis rome non niſi in. xxvij. teſti-
bus cōdemnabitur. Et in ca. ſequēti dicit᷑:
ꝙ ep̄s non damnat᷑ niſi in. xij. teſtibus epi
ſcopis aut per. xxij. alios idoneos teſtes.
Sed quare tot teſtes requirunt᷑ in magnis
perſonis. Reſpondit ſan. Tho. in ſe. ſe. q.
lxx. ar. ij. propter eorū dignitatē: q̄a tales
inſtitui debent quoꝝ ſanctitati plus credi-
tur q̄3 in iuſticia teſtibus. Secundo: q̄a ho-
mines qui habent alios iudicare ſepe pro-
pter iuſticiā multos habent aduerſarios.
Unde non eſt paſſim credendum teſtibus
contra eos: niſi multitudo magna conue-
niat. Tertio quia ex condemnatione alicu D
ius eoꝝ derogaretur in opinione hominū
dignitati illi᷒ eccleſie ⁊ auctoritati: qͦd eſt
periculoſius q̄3 in ea tolerare aliquem pec-
catorē niſi valde publicū ⁊ manifeſtuz. de
quo graue ſcandalū orit᷑ ſed nec euange-
liū nec vlla diuina humanaq3 lex vnius te-
ſtimonio ⁊ hoc idoneo quēpiam condem-
nat vel iuſtificat: vt dr̄. xxxiij. q. ij. cap. ad-
monere. Et Deute. xvij. Nemo interficie-
tur vno teſtimonio cōtra ſe habētē: ſed de-
bent eſſe duo ad minus. Rationē aſſignat
ſanctus Thom̄. ſcd̄a ſcd̄e. q. lxx. arti. ij. q̄a
omnis multitudo in tribus comprehendit᷑
ſcȝ principio medio ⁊ fine. Un̄ ſm̄ philoſo-
phū. j. de celo ⁊ mūdo. Om̄e ⁊ totū i trib᷒
ponimus: ſicut ternarius conſtituit᷑ cū ſint
duo teſtes ⁊ cum accuſatore erūt tres ad
maiorē certitudinē: vt cū ternarius conſti-
tuitur ſit quedam multitudo ꝑfecta in ipis
teſtib᷒. Iō Eccl'i. iiij. dr̄. Funiculus triplex
difficile rumpit᷑. Aug. aūt ſup illud Joan.
viij. Duoꝝ hominū teſtimoniū verum eſt.
dicit ꝙ in hoc trinitas ſm̄ miſteriū eſt com-
mendata: in qua eſt ꝑpetua firmitas veri-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

E tatis. Et hoc eſt verum niſi manifeſta infa=
mia ſit in cõtrarium: q̃a euidentia patrati
ſceleris non indiget voce accuſatoris: vt
optime probatur in titulo de accuſatiõibꝰ
c. euidẽtia. Scd̃o dicẽdũ eſt de teſtiũ q̃lita
te. Quereret aliquis quales debẽt eſſe te=
ſtes. Reſpondet ꝙ debẽt in ſe habere ſeptẽ
conditiones que continent in his metris.
Cõditio ſexus etas diſcretio fama. Et for=
tuna fides in teſtibus iſta requires. Pri=
mo debet eſſe liber non ſeruꝰ. vtꝫ. iiij. q. iij.
ca. ſerui: q̃a ſeruus metu dñi ſupprimit ve=
ritatẽ. Unde ſerui neqꝫ ꝓ dño neqꝫ aduer=
ſus dñm ſed pro facto ſuo interrogari poſ=
ſunt. vt dicit ibidem. Ratio eſt qꝛ metu do=
mini forte ſupprimit veritatẽ. vtꝫ de ver=
bo. ſig. c. forus. Fallit tñ hoc q̃n nõ agit de
factis dñi ſui: q̃a tũc ſeruus põt eſſe teſtis.
¶ Scd̃o debet eẽ vir nõ mulier: ſꝫ hoc ẽ ve
rũ in cauſa criminali. Cuiꝰ rõnẽ ponit de=
cretalis. extra de ver. ſig. c. forus. q̃a femia
variabilis atqꝫ mutabilis eſt. Ideo dicitur
xxxiij. q. v. ca. mulierẽ conſtat eſſe ſubiectã
dominio viri ſui ⁊ nullã auctoritatẽ habe
F re. Neqꝫ docere poteſt: nec teſtis eſſe nec fi
dem dare: nec iudicare. Dicit gloſa ꝙ hoc
intelligitur in cauſa criminali: ſed in ciuili=
bus poteſt eſſe teſtis. vt patet. xv. q. iij. ca.
ex eo. in textu ⁊ in gloſa. ¶ Tertio debet
habere legitimã etatem: ſcꝫ quatuordecim
annos. vt patet. iiij. q. iij. c. teſtes. vbi dici=
tur. Ad teſtimoniũ autẽ infra quartũdeci=
mũ annũ etatis ſue cõſtituti nõ admittunt
qꝛ etas puerilis plena eſt mendacijs atqꝫ ꝑ
iurijs. vt patet de delic. pue. ca. j. Secũdo
qꝛ teſtis debet iurare; pueri aũt non cogun
tur ad iuramentum: ergo nec ad teſtimo=
nium. vt patet. xxij. q. v. ca. pueri. Sed de=
cretum cõtra hoc obijcit. iiij. q. iij. c. ſi quis
§ obijcit. vbi dicit. Sed obijcit illud bric=
cij qui voce pueri triginta dies ab ortu ha=
bentis innocens ꝓbatus eſt. Rñdet ꝙ mi=
racula diuina ſunt admiranda ⁊ nõ in exẽ
plum humane actiõis trahenda. Dubitat
vtrũ teſtis ſemꝑ debeat iurare? Reſpõdet
Auguſti. de ancho. in ſumma de Eccleſia=
ſtica ptãte. q. lv. arti. iiij. dicens. ꝙ iudiciũ
nõ eſt cõfirmandũ iuramento: ſed ſimplici=
ter ꝓferendum ne incurrat periuriũ: ſed in

iudicio conuenienter interponit iuramen G
tum. Primo propter teſtis timorationem.
Plus eñ timet homo peccare contra man
datum dei q̃ꝫ contra mandatum proximi.
Et quia falſum teſtimonium eſt contra ꝓ=
ximũ: ꝑiuriũ ꝟo cõtra deũ: ideo ſatis plus
timet hõ deũ offendere ꝑ ꝑiuriũ q̃ꝫ per fal=
ſum teſtimonium. Ut ergo teſtis timeat fal
ſum dicere teſtimoniũ contra ꝓximum in
iudicio ſemper debet admitti teſtis iura=
tus. Secundo propter teſtimonij certifica=
tionem. Nam teſtimoniũ hominis confir=
matur ⁊ certificat veritate humana q̃ po=
teſt falli ⁊ fallere. Iuramentũ vero firmat
⁊ certificat veritate diuina q̃ nec fallit nec
fallitur vt genus teſtimonium teſtis ſit in=
effabile. Ut non fallat nec fallatur in iudi=
cio: iuratus ſemper eſt admittendus. Ter=
tio propter mendacij vitationem. Quarto
teſtis debet eſſe diſcretus. Ideo furioſus
⁊ fatuꝰ repellunt. vtꝫ. iij. q. vij. c. infamis.
§ tria ſunt quibꝰ aliqui impediuntur vt iu
dices non fiant. Natura: vt ſurdus mutus
⁊ ꝑpetuo furioſus. glo. dicit ibidem. ſecus H
eſſet ſi ad tempus: q̃a ſi habet interuallum
ratiõis poteſt eſſe iudex. Quinto teſtis nõ
debet eſſe infamis. vtꝫ. iij. q. vij. capi. infa=
mis. vbi dicit infamis pſona nec ꝓcurator
põt eſſe nec cognitor. Sunt autẽ infames
ſm iura fures heretici raptores ⁊c̃. vt ptꝫ
vj. q. j. c. infames. Idem dicit de reg. iuris
lib. vj. Infamibus porte dignitatis patere
non debent. Et de verbo. ſigni. c. forus. di=
citur ꝙ teſtis debet eſſe probatus ĩ vita vt
ſit innocens ⁊ integer in actu. Nam ſi in
vita bona defierit: fide carebit. Nam iuſti=
cia cum ſcelerato hoĩe non põt habere com
mertiũ. Ideo multũ fatue faciunt illi q̃ di=
cunt. Sufficit mihi conſcientia bona. Non
curo quid homines dicãt: habeo teſtem in
celo. Audiant illi apſm ad Roma. xj. Pro=
uidemus bona non ſolum coram deo: ſed
etiam coram omnibꝰ hominibus. Uita bo=
na eſt nobis neceſſaria propter nos: ſed fa
ma bona propter alios. Unde Grego. ⁊ po=
nuntur eius verba. xj. q. iij. c. Non ſunt au=
diendi viri ſiue femine q̃n reprehẽdunt in
aliq̃ negligẽtia nõ oſtendendo bonã famã
ſuã: ꝑ quã fit vt in malã veniãt ſuſpitionẽ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sequiꝛ. Quiſquis a criminibus vitā ſuam
A cuſtodit ſibi bene facit. Qui autez cuſtodit
famā ſuā in alijs miſericors eſt. Nobis em̄
eſt neceſſaria vita noſtra alijs fama nr̄a.
Sexto non debet eſſe nimis paup. Als ſu-
ſpitio eſſet ꝙ ꝓpter aliqđ munus teſtareꝛ.
vtꝫ.iiij.q.iij.teſtes. Sicut multi boni ſocij
faciūt non timētes deū: q̄ accipiunt vnū ſe-
xtarium vini ⁊ dant falſum teſtimoniū. Et
tales tenētur ad reſtitutionem. vtꝫ.xiiij.q.
v.c.non ſane. Etiam ſi verū dedit teſtimo-
niū: Pōt tamen aduocatus vendere iuſtuꝫ
patrocinīū ⁊ conſiliari⁹ conſiliū prioꝝ. Rō
eſt q̄a iudex ⁊ teſtis ſunt ex vtraqꝫ parte.
Aduocatus ⁊ conſiliari⁹ ex vna pte. Illoꝝ
pn̄ia qui falſum teſtimoniū dixerunt poniꝛ
vj.q.j. Quicunqꝫ ſcienter piurauerit ⁊ fal-
ſum teſtimonium dixerit.xl. dies in pane ⁊
aqua ieiunet: ſeptē ſequētes annos nunqꝫ
ſit ſine penitētia: ⁊ nunqꝫ in teſtimoniū re-
cipiaꝛ. Septimo debet eſſe fidelis ⁊ nō in-
fidelis ſicut iudeus ⁊ pagan⁹ ⁊ hereticus
nō admittiꝛ cōtra chr̄ianū. vtꝫ.ij.q.vij.c.ſi
hereticus cōtra hereticū litigat licet cuiqꝫ
B eoꝝ teſtē hereticū adducere. Si aūt ortho
doxus cōtra hereticū litigat ꝑ orthodoxo
valet teſtimoniū: cōtra orthodoxū autē ſo-
lius orthodoxi teſtimoniū valet. Sic iude⁹
contra chriſtianū vel paganus teſtari non
pōt. Rō huius poniꝛ ibidem.c. nō pōt erga
homines eſſe fidelis qui deo extitit infide-
lis. Tertio dicēdū eſt de eoꝝ ꝟitate ſm̄.s.
Tho. vbi.s̄. ꝙ quilibet teneꝛ perhibere te-
ſtimoniū de manifeſtis: qn̄ iudex id ab eo
requirit ſm̄ ordinē iuris. Si aūt aliqs req-
rat teſtimoniū cui non teneꝛ obedire: tunc
nō teneꝛ ferre teſtimoniū niſi per hoc libe-
ret hoiem ab aliquo ꝑiculo: puta morte vl̓
infamia iniuſta. In quo caſu tenetur fer-
re teſtimoniū etiā ſi nō requiratur. De his
aūt q̄ aliquis habet ſub ſigillo confeſſionis
nullo mō debet ferre teſtimoniū q̄a contra
ius naturale faceret non ſeruando fidē: ni
ſi eſſent talia q̄ eſſent multuꝫ nociua multi
tudini corꝑaliter vel ſpūaliter: vel in gra-
uamen ⁊ dānū alicui⁹ ꝑſone ſingulariter.
¶ Tales em̄ teſtes debent eſſe veri ⁊ non
falſi: ⁊ hoc propter multa. Primo propter
ꝓximi offenſionem: q̄a dicit Iſid. in lib. de

ſum.bono. Falſus teſtis trib⁹ eſt obnoxius C
deo cui⁹ ꝑ̄ſentiā contemnit: iudici quē fal-
lit: ⁊ innocenti quez falſo teſtimonio ledit.
¶ Scđo eſt periculoſum ꝓpter ablati reſti
tutionem. Nam falſus teſtis teneꝛ ad reſti-
tutionē oim̄ q̄ proximus ſuus amiſit ꝑ fal-
ſum teſtimoniū. vtꝫ.xiiij.q.v.c. non ſane.
Etiam famaꝫ. Cui⁹ exēplū ſcribit Euſebi⁹
in chronica ſua. ꝙ anno dn̄i.ca.xiiij. cōtra
Narciſcū ep̄m iſurrexerūt tres falſi teſtes:
ſed duo mortui ſunt ⁊ terti⁹ reſtituit famā.
Mānſit ergo viuus ille. Cui⁹ exēplū nota ī
ſermone ꝑ̄mo ſcđi ꝑ̄cepti. ¶ Tertio ꝓpter
infamie denigrationē: q̄a falſus teſtis effi-
citur infamis. ⁊ decetero nō pōt teſtari cō-
tra queqꝫ. vtꝫ.iij.q.v.c.ſtatuimus. vbi đr.
Conſtituimus cū oībus q̄ nobiſcū ſunt epi-
ſcopis: vt homicide: malefici: fures: ſacri-
legi: adulteri: raptores: inceſtuoſi: periuri
vel qui falſum teſtimonium dixerint: nulla
tenus ſunt ad teſtimoniū admittēdi q: infa
mes ſunt: ⁊ ſepi⁹ tꝑalē patiunꝛ cōfuſionē.
Cui⁹ exēplū ptꝫ ī ſpe. hiſt. li.xxiiij.c.xcj. de
btō quintino martyre: ꝙ quidam bernfus D
nomie in rebus eccl̄ie. b. quintini falſum fe-
rebat teſtimoniū: volēs quandā ſiluā de ꝑ̄-
dio penitus auferre quē ſanct⁹ martyr q̄n-
tinus in ſomno redarguit: apphendenſqꝫ
naſum eius falſatorē eū ꝓclamauit. Ad qđ
dictū ipſe expgefact⁹ pedib⁹ calciatus: cū
faciē ſuā aqua lauaret accerſita cōiuge ce
pit ei explanare q̄d in ſomnis vidiſſet. At
aūt ꝑuentū eſt ad hoc q̄liter ipe martyr na
ſum ei⁹ tenens falſatorē eſſe vocauit exten
ta manu ſua naſum ſuum cepit: ⁊ ſtatim na
ſus (q̄a in vaſe q̄ aqua erat de manib⁹ ei⁹
defluebat) cecidit. Qui nimiuꝫ territus ad
pallaciū quo ipſa die ꝑ ꝑ̄fata ſilua deberet
ire diſtulit: nec tn̄ hoc ſupplicio coercitus
inſuꝑ ob ſuꝑbie faſtū aureum ſibi naſum fa
bricare: catenuliſqꝫ aureis aptare conatus
eſt. Quē iterū idem.s. Quintinus viſu ad-
monuit dicens. Nonne tibi naturalē naſuꝫ
abſtuli: vt te omnibus monſtrarem falſum
teſtimonium dixiſſe: ⁊ nunc ob ſuperbiam
auſus es aureum ſupponere naſuꝫ? Uade
nunc ⁊ proijce illum abs te ⁊ cunctis inno-
teſcere ſtude te falſum teſtimonium protu-
liſſe. Ob indicium ergo fidei naſus ipſe ab

E auro multis diebus ad memoriam futuro-
rum ibidem ſeruatus māſit. ¶ Quarto eſt
periculoſum ꝓpter pene talionē. Ideo di-
citur Deutero. xix. Cumqꝫ diligentiſſime
perſcrutantes inuenerit falſum teſtem con-
tra fratem ſuū falſum dixiſſe teſtimonium
reddant ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit.
Idem patet Dañ. xix. de illis duobus teſti-
bus falſis Suſannā accuſantibꝰ quos Da-
niel dep̄hendit falſos fuiſſe: ⁊ ſic eos inter-
fecit. cuius exm̄ etiā legiť in cronica impe-
ratorum de Ottone. iij. qui habuit vxorez
pulchram ſed laſciuā ⁊ impudicam: q̄ quē-
dam comitem nobilem vt ſibi in adulterio
cōmiſceretur inſtigauit. Qui tale nephas
recuſauit dicens ſe omnino non velle tho-
rum dn̄i ſui impatoris maculare. Quare
indignata fuit cōtra eum regina: ⁊ accuſa-
bat eū coram impatore: quō ipam voluiſſet
violenter oppreſſiſſe: ⁊ hāc accuſationē ꝓ-
bauit falſis teſtibus. Cōmotus impator cō-
tra comitē ipm̄ iuſſit decollari non obſtan-
te quacunqꝫ cōtradictione. Tpe ꝟo decol-
lationis vocauit comes ad ſe vxorē ſuam
F legitimam dicens. Ecce vxor mea ꝑdilecta
innocens huius criminis ſum. Sed modo
caput meū tollas corā rege: ⁊ debes face-
re expurgationē in igne: ⁊ meā corā oībus
declarare innocentiā: q2 nunqꝫ contraxi cū
aliqua adulterij maculā. Et ſic cū ipſa eiu-
latu corpus eius ſuſtulit ⁊ diligenter cuſto-
diuit. Factoqꝫ interuallo tpis: impator Ot-
to conſtituit diē iudiciariū in q̄ voluit red-
dere vnicuiqꝫ iuſticiam ſuam. Occurrebat
autē vxor comitis implorando iuſticiā im-
peratoris dicens ad eū. Sereniſſime prin-
ceps: quid eſt illi faciendum qui iniuſte cō-
demnat ⁊ occidit proximū? Cui imperator
reſpondit. Talis reus eſt mortis. Cui vi-
dua. Tu es ille qui iniuſte occidiſti mari-
tū meū. Ecce caput innocenter occiſi. Qđ
probabo ſi in igne maneat illeſum: ⁊ ego ſi-
militer maneo illeſa. Et imperator ſtupe fa-
ctus expurgationē vidue admiſit: ⁊ copio-
ſum ignē parari fecit. in quo ipa vidua vna
cū capite viri ſui illeſa ꝑmanſit. Tunc mul-
tū importunis ꝓcibꝰ inſtabat ⁊ mortē impa-
toris poſtulabat. Uidens impator ꝙ via iu-
ris mortē declinare nō poterat. inducias.

xviij. dierū petijt. interim impator cām co- G
mitis occiſi diligēter ꝑſcrutabať ⁊ comitē
innocentē ⁊ impatricē reā mortis inuenit.
Tūc ipam publice igne cōbuſſit ⁊ etiam fal-
ſos teſtes cū ea: ⁊ vxorē comitis multꝫ mu-
neribus ditauit: atqꝫ territoriū eiuſdem co-
mitis q̄ttuor validiſſimis caſtris ampliauit.
¶ Quinto eſt ꝑiculoſum ꝓpť eternā dāna-
tionē niſi leſo ſatiſfecerit. vtꝫ ꝓuer. xix. Te-
ſtis falſus nō erit īpunitꝰ. Et ꝓuer. xxij. Te-
ſtis mendax ꝑibit de ꝑplo meo. ¶ Quarto
peccāt ꝯtra hoc idē aduocatꝰ falſam ſniaꝫ
defendēdo: ꝯtra quē ſcribiť ꝓuer. xvij. Qui
iuſtificat impiū ⁊ ꝯdēnat iuſtū vterqꝫ abo-
minabilis eſt apud deū. Qđ fit aut ex cupi-
ditatis auaricia ⁊c̄. Multi em̄ ꝓpť lucrū di-
cunt bonū malū ⁊ malū bonū. Cōtra quos
Eſa. v. Ue qui iuſtificatis impiū pro mu-
neribus ⁊ iuſticiā iuſti aufertis ab eo. Se-
cundo fit ex certa ſcientia. Multi em̄ bene
ſciunt cauſam eſſe iniuſtam ꝓ qua aduocāt
ſed vel ex carnali affectiōe aut amicitie co-
pulatione ſcienter in tali cauſa patrociniū
preſtant. Qui iuſte iram dn̄i merenť. iuxta
illud. j. Paralip. xix. Impio prebes auxiliū H
et his qui oderunt dominū: amicitia iūge-
ris. Idcirco irā dn̄i merebaris. Tertio ex
quadā inani gloria. Multi em̄ cupientes vi-
deri ꝑiti in iure: ⁊ famoſi hr̄i in ꝑplo iniu-
ſtam cām defendendā aſſumūt non curant
damnū alterꝰ ꝑtis. Tales tenenť reſtitue-
re totū damnū qđ altera ps incurrit ꝓpter
eoꝝ auxiliū. Si ꝟo facerent ex ignorantia.
eſſent aliq̄ mō excuſandi: ſed q2 faciunt ex
auaricia aut ſupbia vēdūt diabolo linguā
ſuā ⁊ ſuā aiam. De quibus frequēter viſuꝫ
eſt ꝙ in extremis tam voce q̄ȝ lingua priuā-
tur. Cuiꝰ rō eſt? q2 nō eſt iuſtū ꝙ aliqs ven-
dat alteri aliquid: ⁊ idem retineat ſibi. Iſti
aduocati iniuſti ſuā vocē ⁊ facundiā aliis
vendiderūt falſe allegando contra cōſcien-
tiam defendēdo: malicioſe obijciēdo ⁊ cau-
teloſe ſuggerēdo. Ideo iuſtū eſt qn̄ in ſum-
ma neceſſitate indigent voce ꝙ ea priuenť.
Unde Iſido. in quadam epl̄a ait. Uidi in-
quit morbū incurabilē ad quem curanduꝫ
non inueniebať medicus. ſed nunqꝫ inuenť
cauſam adeo deperditā quin ad eā tuendā
inueniret aduocatus. Iſti peiores ſunt q̄ȝ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A meretrices que vendũt viliſſimã partẽ ſui
corporis. iſti xpo honeſtiſſimã.ſ. linguam ⁊
os. Tales aſſimilant̃ lingue: que eſt in ſta=
tera: que ſemꝑ ad minimũ pōdus facit mo=
tum: ⁊ ſe inclinat ad partẽ grauiorem. Ita
iſti qualitercũqꝫ ſit de xitate ad illam par=
tem inclinant̃ q̄ in dãdo pecuniã eſt magis
ponderoſa. Et de quolibet tali dicit̃ in pſ̄.
Mendaces filij hoim in ſtateris ⁊c̄. Etiaꝫ
comparari poſſunt illis cherubin: qui tenet
flãmeũ gladiũ: atqꝫ verſatilẽ ad impedien=
dum reditũ hominis in paradiſum. Gene.
iij. Reuera iſti aduocati mali habẽt flam=
meũ gladiũ q2 lingua eoꝝ gladius acut⁹: ⁊
eſt valde verſatilis: q2 defacili verti pōt cō=
tra veritatẽ: ⁊ ꝓ xitate. Cherubin em̄ int̃=
pretat̃ plenitudo ſcie: q2 iſti dicunt̃ ſapien=
tiſſimi apd̄ vulgares ad cuſtodienduꝫ ligni
vite viam.ſ. ne aliquis accedat ad chriſtum
qui eſt lignũ vite: q2 ipſi falſa ꝓcurãt: matri
monia diſiungunt: eccl̃ias ſpoliãt: innocē=
tes excōicant: ſymoniacos defendunt. Vñ
quidã vidit Neronem in ſpũ apud inferos
B balneantẽ: miniſtri xpo vndiqꝫ aurum buli=
ens in os eius ⁊ circa eũ infundebãt. Cũqꝫ
xpo vidiſſet vnam cohortẽ aduocatorũ cla=
mabat dicens. O venale genus hominum
aduocati amici mei accedite huc et balnea
mini in vaſe iſto: adhuc locus ſupereſt quẽ
ꝓ vobis ſeruaui. Tales em̄ deberẽt eſſe ſi=
cut ſtelle fixe cũ motu firmamenti.i. verita
tis. Vñ puer. xxi. Labiũ veritatis firmum
eſt imperpetuuꝫ. Sed certe ꝓ maiori parte
hoīs inueniunt̃ erratice: q2 mouent̃ dupli=
ci motu.ſ. cōtra veritatẽ ꝓpter munera: et
qñqꝫ cũ veritate ducti ꝯſcia. ¶ Dubitatur
vtrũ clericus poteſt eſſe aduocatus? Rñ.
ꝙ hoc pōt fieri dupliciter. Aut coram iudi=
ce ſecl̃ari: ⁊ ſic nullo mō licet: q2 dicit̃ extra
de poſtu. c. Clerici in ſubdiaconatu ⁊ ſupra
corã ſeculari iudice aduocati fieri nō preſũ
mant. dicit̃ ibidem. Clericus ſi fecerit con=
tra eccl̃iam in qua eſt beneficiat⁹ eſt tanq̄
ingratus beneficio ſpoliãdus. Sed hoc ve
rum eſt niſi ꝓpriam cauſam vel eorũ eccl̃ie
ꝓſequant̃: aut tale officiũ aſſumant ꝓ miſe
rabilibus ꝑſonis. Secũdo hoc fieri pōt co
ram ſpũali iudice: ⁊ ſic pōt eſſe aduocatus
q2 eſt officiũ pietatis. De quo Iob ſe com=
mendabat di. ſcꝫ. c. xxix. Pater eram pau= C
perum: ⁊ cauſam quã neſciebam diligentiſ=
ſime inueſtigabã. Cōterebã molas iniq: et
de dentib⁹ illius auferebã predã. Et ſic po=
teſt fieri ſine pctō ſeruatis quattuor cōditi=
onibus. Primo ꝙ diuinũ officiũ cui deſer=
uit ꝑ talem aduocationẽ nullo mō impedi=
atur. Scđo qñ talis aduocatio fiat ſine li=
te ⁊ clamore et nimio ardore tp̄alis lucri
exerceat̃. Tertio ꝙ nullũ negociũ ſeculare
in tali aduocatiōe aſſumat̃. Quarto ꝙ de
licētia ſupioris tale officiũ exerceat̃. Hec
Aug. de anchona in ſumma de eccleſiaſti=
ca ptãte. q. cxi. ar. i. Scđo dubitat̃ vtꝝ oēs
laici indifferent̃ abſqꝫ pctō ad officiũ aduo
cationis poſſunt admitti? Rñ. ibidem ar.
ij. ꝙ aduocati debent in ſe habere quinqꝫ.
Primo debent habere in intellectu ſcienti=
am: ⁊ ergo pueri ſtulti ⁊ furioſi repelluntur
ab aduocatione: quia conſtat eos ſcientia
⁊ cognitione carere. Secundo vt habeant
in affectu conſtantiam. Et ergo mulieres
ſicut non admittuntur ad predicationẽ: ſic
non debent admitti ad inuocandum. Ma=
gis em̄ ex ipſarum colloquio habẽt prouo= D
care ad luxuriam q̄ꝫ ad iuſticiã. Tertio de=
bent in allegatione habere eloquentiã: ⁊
ſic ſurdi ⁊ muti arcentur ab aduocatione.
Quarto in reſponſitione clementiam: ⁊ ſic
precio pugnantes cum beſtijs vel infames
ſeu criminoſi ab aduocatione repelluntur.
Quinto in executione liberam ſententiã.
ſic ſerui qui habent dñm ⁊ nō ſunt ſui iuris
ad aduocationẽ non admittunt̃. Nam pro=
pter ſcientiam aduocati non decipiũtur ꝓ=
pter conſtantiam non peruertunt̃: ꝓpter
eloquentiã non ꝯfundũtur: propter clemẽ
tiam non iraſcuntur: propter liberam ſen=
tentiam non repelluntur.

¶ Non falſum teſtimoniũ dices.

Secundo peccant contra illud prece=
ptum mendaces ſeu mendacium pro
ferentes quod patet per diffinitionẽ
mendacij, quã ponit mgr̃ ſentē. lib. iij. diſt.
xviij. ex verbis bti Augu. ⁊ ponit̃. xxij. q.
ij. §. ille ergo dicit ꝙ mendaciuꝫ eſt falſa ſi=
gnificatio vocis cum intentione fallendi.
ſm qđ dicit. b. Augu. xv. li. de trinita. Ver=
bum quod foris ſonat eſt ſignum verbi qđ

E intus latet: ⁊ etiā ipſius rei exterius exiſtē-
tis. Habet ergo verbum triplicē compara-
tionē. ſ. vnā ad rem ſignificatam et aliam
ad proferentem. tertiam ad audientē. Nā
ad rem ſignificatā hanc comparationē ha-
bet. vt rem ſicut vere eſt ſic vere ſignifica-
re valeamus. Ad proferentem ꝟo habet
hanc comparationem. vt affectum noſtrū
et cōceptū vere ſicut eſt. alteri exprimamꝰ.
Sed ad audientē ſic compatur vt mentem
eius per ſigna ad veritatem cognitionis
excitemus. Omnis autem mentiens iſta
triplici vtilitate verbum ſuum priuare in-
tendit. Nam intendit ſignificare rem ali-
ter quam ſit: ⁊ exprimere eius contrariū
quod in animo ſentit: ⁊ ad falſum excita-
re animā eius qui audit: ſed non pōt ver-
bum hominis carere vera rei ſignificatio-
ne: et loquentis vera expreſſione: ⁊ audi-
entis vera informatione abſq3 peccato.
Cum apoſtolus dicat. Loquimini verita-
tem vnuſquiſq3 cum proximo ſuo quoniā
ſumus inuicem membra. Ideo dicit ma-
giſter ſentē. vbi ſupra. Verba eñ non ſunt
F inſtituta vt homines ꝑ ea ſibijnuicē fallāt.
ſed vt homines per ea in alterius noticiā
ſuas cogitatiōes ferāt. Verbis ergo vti ad
fallaciam: non ad quod ſunt inſtituta pec-
catum eſt. hec ille. Ergo dicit mentiri q̄ſi
contra mentē ire. Sed aliter eſt de illo qui
dicit falſum qđ putat verum ⁊ iſte nō men-
tit. Ideo dicit magiſter ibidem. Nemo ſa-
ne mentis iudicandus eſt qui dicit falſum
quod putat verum: q2 quantū in ip̄o eſt nō
fallit ipſe ſed fallit. Et econtrario ille men-
titur quantū eſt in ip̄o qui dicit verū qđ pu-
tat falſum. Qtū eñ ad animū eiꝰ attinet:
q2 hoc nō dicit qđ ſentit: q̄uis verū nō inue-
niatur qđ dicit. Nec vllo modo liber eſt a
mendacio: qui ore neſciens verum loquit.
Hec Auguſti. ⁊ ponunt eius verba. xxij.
q. ij. c. is aūt. Illud aūt mēdaciū fit ſpecia-
liter quinq3 modis. ſ. veritatem ſubticendo
Cum ore mendaciū ꝓferendo. Cum deſi-
derio audiendo. Aut mendaciū ſcribendo.
Aut mendacium defendendo. De primo
dicit extra de crimine falſi. c. j. vterq3 reꝰ
eſt: ⁊ qui veritatem occultat ⁊ qui menda-
cium dicit. qđ intelligit de teſte in iudicio

requiſito. vt p3. xj. q. iij. c. quiſquis metu G
cuiuſlibet poteſtatis veritatē occultat ira3
dei ſuper ſe ꝓuocat: quia magis timet ho-
minem q̄3 deum. Et poſt pauca. Vterq3 re-
us eſt ⁊ qui veritatem occultat ⁊ qui men-
dacium dicit: quia ille ꝓdeſſe nō vult: ⁊ iſte
nocere deſiderat. Hec ibi. Quod poteſt fi-
eri tribus modis ſm̄ Hylariū ſuꝑ Matth.
Primo humana timiditate. Unde dicit glo-
ſa ſuper illo verbo. Non abſcōdi miſericor-
diam tuam ⁊ veritatē tuam a conſilio mul-
to. Et ꝙ ꝑpter multos cōſiliantes ⁊ timo-
rem incutientes veritas tacenda non eſt.
exemplo apoſtoloꝝ: quibus ꝓhibuerūt iu-
dei ne amplius loquerent in noīe illo. Rñ-
derūt. Magis oportet obediri deo q̄3 hoī-
bus. Scđo ꝙ nō fiat pecunie auiditate ſic
cuſtodes veritatē reſurrectiōis celauerūt
auiditate pecunie. Suꝑ quo Hilariꝰ dicit
ꝙ reſurrectionis ſilentiū emitur ⁊ menda-
cium furti argēto cōpat: qñ cupiditate pe-
cunie ⁊ honore ſeculi veritas denegatur.
Tertio nō diuine gl̄ie taciturnitate. Nō di-
cere veritate3 qñ quis tenetur eam dicere
redundat in derogationē dei: q2 deus ve- H
ritas eſt. vñ dixit Ioſue ad Achor vt patet
Ioſue. vij. Da fili gloriam deo ⁊ cōfitere
veritatē. De his tribus dr̄. iij. q. ij. c. accu-
ſatores. ꝙ tria ſolent impedire veritatem.
videlicet carnalis amor timor atq3 auari-
cia. Dubitat vtrū predicatores ſine pecca-
to pñt tacere ſcelera ppl̄i. Rñdit Augu. de
anchona in ſumma de eccl̄ia. ptāte. q. cvij.
ar. iiij. ꝙ ꝑ ꝑdicatorē quedā ꝓponunt tan-
q̄3 credenda. queda3 ꝟo tanq̄3 obſeruanda
et opanda. quedam ſicut corrigenda. ⁊ q̄-
dam ſunt ad informationem bonorum mo-
rum. Falſitates ergo ⁊ errores que oppo-
nuntur credibilibus ⁊ his que ſunt de inte-
gritate fidei ⁊ ſacre ſcripture predicator ta-
cere non debet. Tranſgreſſiones eñ diui-
noꝝ ꝑceptoꝝ eodē mō tacenda vel nō pro-
nūcianda eſſe pctā damnoſa peſtis eſt. In
perſona talium ſcribit Treno. j. Prophete
tui viderunt tibi falſa: ⁊ nō aperiebant ini-
quitatem tuam. Ideo dicitur extra đ reg.
iuris. Utilius ſcandalū naſci permittit q̄3
veritas relinquatur. Et loquit ibi de veri-
tate vite et iuſticie; non doctrine. Sed il-

la q̄ ſunt contra bonoꝝ moꝝ informationē
A corrigenda propter vitationē: quādoqꝫ ma
ioris mali: ⁊ ne auditores qn̄qꝫ peiores fi=
ant ſunt diſſimulanda. Ideo dicit Grego.
⁊ ponūtur eius verba di. Aliqui ſuo inge=
nio relinquēdi ſunt: ne forte peiores fiant
ſi a tali conſuetudine prohibeantur. Ideo
ꝓpheta dicit. Silui a bonis. Et ſequitꝛ. Et
dolor meꝰ renouatꝰ eſt. Idez ptꝫ in. c. xxij.
q. ij. cuz ergo. Scd̄o mō hꝫ fieri mendaciū
proferendo. de quo Eccli. vij. Noli amare
mendaciū. Et poſt in eodem. Noli mentiri
omne mendaciū. Illud vicium eſt maxime
fugiendum: quia eſt demonis imitatiuum.
Eſt falſitatis ſignificatiuum.
Eſt anime intoxicatiuum.
Eſt fidei excluſiuum.
Eſt prauitatis exceſſiuum.
Eſt anime humane damnatiuum.
¶ Primo eſt demonis imitatiuū: qa de dia
bolo legitur Joan. viij. Mendax eſt ⁊ pa=
ter eius: qa ipſe fuit primus mēdax quādo
dixit ꝓmis parētibꝰ. Nequaq̄ moriemini:
B ſed eritis ſicut dij ſcientes bonum ⁊ malū.
Tales mēdoſi ſunt diaboli imitatores qui=
bus merito dicere poſſemus illud Joan.
viij. Uos ex patre diabolo eſtis: et deſide=
ria patris veſtri vultis implere. Sunt eñ
moraliter loquendo adinuicem commixta
duo regna. ſ. regnum chriſti ⁊ regnū diabo
li. Sicut iſta differunt in legibus: ſic diffe=
runt in idiomate. Nam idioma regni cele=
ſtis eſt veritas. dicente Pſalm̄. Domine in
celo miſcd̄ia tua ⁊ veritas tua vſqꝫ ad nu=
bes. Idioma ꝟo regni terreſtris quod eſt
regnum diaboli eſt falſitas. Unde Ozee.
iiij. Non eſt veritas: non eſt miſericordia:
non eſt ſcientia dei in terra: ſed maledictū
homicidium: mendacium: furtum ⁊ adulte
rium inundauerunt. Si ergo homo velit
perpendere ad quod regnum pertineat:
videat cui regno in idiomate concordat.
Nam qui gallicum loquitur gallicus eſt:
qui teutonicū teutonicus eſt: quia ſic argu
ebant contra Petrū ꝙ eſſet galileꝰ. Math.
xxviij. Uere ⁊ tu ex illis es. Nam ⁊ loque=
la tua manifeſtum te facit. Narratur in hi=
ſtorijs ꝙ cuz Guilhelmus dux normandie
regnum anglie acq̄ſiuiſſet: deliberauit quō

ſaxonicam linguam poſſet deſtruere ⁊ an= C
gliam ⁊ normandiam in idiomate concor=
dare ⁊ ordinauit ꝙ nullus in curia regis
placitaret niſi in gallico: ⁊ iterum quilibet
puer ponendus ad litteras addiſcendum
addiſceret gallicū ⁊ poſt gallicum latinuꝫ.
Iſto modo moraliter princeps huius mun
di diabolus eſt. vt patet Joānis. xvj. Prin
ceps huius mundi iam iudicatus eſt: ideo=
ma ſuum ꝓprium eſt mendacium ⁊ falſitas
vtꝫ Joan. viij. Cum loquitur mendacium
ex proprijs loquitur. Ut igitur concordet
mundum cum prouincia infernali in ideo=
mate ſuo ⁊ deſtruat ideoma chriſti qd̄ eſt
veritas: ordinauit ꝙ om̄ia ſecularia in cō=
uentionibus ⁊ mercationibus vtanꝛ men=
dacijs ⁊ hoc in palacio regis: quia faciunt
de domo dei ſpelūcam latronum. Etenim
puer docendus primo addiſcit gallicum:
id eſt primo cuz ſeculo applicatur addiſcit
mēdacium. ¶ Secūdo mēdacium eſt falſi=
tatis ſignificatiuū: qd̄ patet p diffinitionē
mendacij: quia mēdacium eſt falſa ſignifi=
catio vocis cum intentione fallendi: ⁊ ſi=
gnū eſt ꝙ eſt falſus homo qui mendax eſt. D
Ideo dicitꝛ Eccli. xx. Lapſus falſe lingue
quaſi in pauimēto cadit. Ideo dicit Ariſt.
in ethicis. ꝙ plus peccat qui falſificat ſer=
monē q̄ȝ monetam. Ideo quantum preua=
let denarius bonus denario falſo: tantum
preualet hō verax homini falſo: ſed vnus
bonus denarius valet centum falſos. Sic
vnus verax homo valet centum menda=
ces. Quis eſt eñ qui non vellet habere bo=
nos denarios pro falſis denarijs: ſed de ſe
ipſis non dolent quando ſe miſeri inueni=
unt falſos. Dubitatur vtrum omne menda
cium ſit peccatum. Reſpondet Auguſtinus
in lib. de mendacio: ⁊ ponuntur eiꝰ verba.
xxij. q. ij. c. j. in fine. Quiſquis autez inquit
aliquod genus mendacij putauerit ꝙ pec=
catum non ſit decipit ſeipſum turpiter. Et
infra in. c. Mihi autem abſurdum nō eſſe
videtur omne quidem mēdacium eſſe pec=
catum. Ideo dicit Ariſtote. in. iiij. Ethico.
ſm̄ ſemetipſum autem mēdacium prauum
⁊ fugiendum eſt: verum autem ⁊ bonum
laudabile. Ideo dicit ſanctus Tho. ſecūda
ſcd̄e. q. cx. Item Eccli. vii. Noli velle men=

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

E tiri omne mendacium. Quare? quia ma-
lum est ꝙ aliquis significet voce: id quod
non habet mente. Secūdo dubitaṫ qn̄ est
mortale ⁊ quando veniale. Respondetur
ꝙ triplex est mendaciū. ſ. pniciosum. i. dā-
nabile: officioſum. i. vtile ⁊ iocoſum quod
dicitur in ioco vel ſociali modo: non reſpe-
ctu cuiuſcunqȝ rei ſed reſpectu rei iocoſe.
Dicit. s. Tho. vbi ſupra in. iij. ſenten. ꝙ ſo-
lū mendaciū pniciosum eſt pctm̄ mortale:
q: cōtrariatur charitati dei ⁊ ꝓximi. Sed
officioſum ⁊ iocoſum ſm ſe ſunt venalia.
Sed Aug. in lib. mendacioꝝ (⁊ ponuntur
eius verba. xxij. q. ij. c. primum) ponit octo
genera mendacioꝝ: ⁊ tanto maius eſt pec
catū: quāto magꝭ appropinquat ad primū
⁊ tāto minꝰ eſt pctm̄ quāto magis recedit
a primo. Primū eſt capitale mendacium: ⁊
longe fugiendū: qđ fit in doctrina religio-
nis. Gloſa dicit ibidem. vt ſi quis diceret
chr̄m nō eſſe paſſum: ſicut qdā ſtulti faciūt
vt videātur ſapiētes: loquunṫ cōtra articu
los fidei. Cōtra quos diciṫ Job. xiij. Nun-
quid deus indiget veſtro mēdacio? Secū-
F dum eſt vt cū qs aliuȝ ledit iniuſte quod ta
le eſt vt nulli pſit ⁊ obſit alicui: quod fit cū
qs detrahit alicui ſancto viro: ⁊ hec detra
ctio nulli ꝓdeſt: aut mēdacium falſi teſtis.
Iſta ſunt mortalia pctā q: ſunt ꝯtra chari-
tatē ꝓximi. Tertiuȝ eſt qđ pſit alicui ita vt
obſit alteri: vt mendacium teſtis in cauſa
pecuniaria. vt ſi quis dicat aliquem debe-
re alicui decem ſolidos damnum eſt danti
⁊ proficuum recipienti. Hoc eſt mortale
peccatum: quia eſt contra charitatem dei.
Quartum eſt quod fit ſolum mētiendi fal-
lendiqȝ cupiditate: ⁊ hoc eſt mendacium ſi-
cut faciūt adulatores ad hoc vt placeant.
Quintū eſt qđ fit placēdi cupiditate de ſu-
aui eloquio: his om̄ibus penitus euitatis
atqȝ relectis ſequiṫ ſextū genꝰ quod nulli
obeſt ⁊ ꝓdeſt alicui: veluti ſi quiſpiam pe-
cuniam alicuius iniuſte tollendā ſciēs vbi
ſit neſcire ſe mentitur: ⁊ hoc eſt veniale ſi-
cut ⁊ ſequentia vt dicit glo. ibidem. Septi-
mum eſt qđ nulli obeſt ⁊ prodeſt alicui: ve-
lut ſi volens ad mortem queſitū hominem
perdere mentiatur. Et hoc non differt a
ſexto niſi in ſubiectione exempli. Octauuȝ
eſt qđ nulli obeſt: ⁊ ad hoc ꝓdeſt vt ab im- G
mūditia corpali aliquem tueaṫ: vt ſi volen-
ti cōcūbere cū ſoluta dicā eā eſſe cōiugatā.
Sed ſi om̄e mendaciū eſt peccatū mortale
quid tunc dicendū eſt de ſanctis patribus
qui tamē mentiti fuerūt. ſ. Abraam qui di-
xit regi abimelech: ꝙ ſara eſſet ſoror ſua. vt
patet Gene. xx. Jacob dixit ad patrē ſuū.
Ego ſum primogenitus tuus Eſau. Gene.
xxv. Et iudith mentita eſt: qn̄ dixit ad ho-
lofernē ſe fugere a facie hebreoruȝ quia no
uerat eos dandos aſſyrijs in precationem
⁊ c̄. Item apl's videṫ mentitus fuiſſe quan
do dixit. Neſciebaȝ eū fuiſſe principē ſacer
dotum. Item nullū mendaciū remuneraṫ:
ſed mendaciū meretricū fuit remuneratū.
vt patet Exo. j. Quia diciṫ ibidē ꝙ deꝰ edi-
ficauit eis domos terreas. reſpōdit Nicol.
de lyra ſuper Gene. c. xxv. dicens. Non vi
detur mihi magna neceſſitas excuſandi
patres veteris teſtamēti a mēdacio: ⁊ ma-
xime officioſo: qa certuȝ eſt ꝙ apl'i fuerunt
multo pfectiores eis: ⁊ tn̄ non fuerunt im-
munes a peccato veniali. Ideo dicit Joā-
nes in canonica. j. Si dixerimus ꝙ pecca- H
tum non habemus noſmetipſos ſeduci-
mus: ⁊ veritas in nobis non eſt. Multo-
minus patres veteris teſtamenti fuerunt
immunes a peccato veniali. Etiaȝ plures
eoꝝ leguntur peccaſſe mortaliter: ſicut da
uid in adulterio ⁊ homicidio. Et etiam pa
triarche ex odio ⁊ inuidia vendiderunt io-
ſeph: quia accuſabat eos apud patrem cri-
mine peſſimo. Sed Auguſtinus excuſat
Abraam: ⁊ ponuntur eius verba. xxij. q. ij.
ca. Queritur. Veritatem inquit voluit ce-
lari: non mēdaciū dici. Soror em̄ eius di-
citur quia filia patris ſui erat. Ideo excu-
ſabat ſe de mendacio. Gen̄. xx. dicēs. So-
ror mea eſt filia patrꝭ mei ⁊ nō matris mee
quia ipſa erat filia aram fratris ſui: ⁊ ſic ꝑ
conſequens etiā iuſte dicebatur filia Tha-
re qui fuit pater Abrae: qa filij filioꝝ dicū-
tur filij auoꝝ. Sic licite pōt quis veritatē
prudēter celare ſub aliqua diſſimulatione
⁊ non mendaciū dicere oportet. Et Jacob
excuſat ibidē Aug. vbi ſupra. dicens. ꝙ ia-
cob dicendo ſe eſſe eſau primogenitum nō
eſt mentitus: non em̄ dixit ſe primogenituȝ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A naſcendo: ſed ius primogeniture illo vidē-
te rite adeundo. Sic ⁊ chr̄s Joannē dixit
helyam eſſe: nō in perſona ſed imitatione
virtutis. Erat ergo iacob eſau non naſcen
do ſed emptione primogenitoꝝ in primo-
genitum tranſeūdo. De Judith reſpondit
Tho. dicens ꝙ verba eius aliquā veritatē
habent figulariter ⁊ ꝓphetice ⁊ ſm̄ intel-
lectum myſticum. Uel poteſt dici ꝙ laudať
Judith non quia mentita eſt holoferni ſed
ꝓpter affectum quem habuit ad ſalutē po-
puli ꝓ quo periculis ſe expoſuit. Sic etiam
excuſať Paulus qui ꝓphetice loquebatur
dicens. Neſciebam te principem ſacerdo-
tum: id eſt ſcio ſacerdotium iudeoꝝ eſſe re-
probatum a deo. Sic etiam mēdacium ob-
ſtetricū poteſt conſiderari quo ad effectum
beniuolentie in iudeos ⁊ quātum ad reue-
rentiam diuini timoris. Et ſic debetur eis
remuneratio temporalis: q̄a ſcriptuꝫ eſt ꝙ
deus edificauit eis domos: id eſt dedit eis
bona temporalia. Alio modo conſideratur
quātum ad effectū exteriorē mēdacij: ⁊ ſic
B nō fuit remuneratū. Huic cōcordat Tho-
mas ſcđa ſcđe. q. cx. ar. iij. Ex his eñ patꝫ
ꝙ mēdaciū ſemꝑ eſt pcťm aut mortale aut
veniale. Dicit tñ glo. ſuꝑ illud. cap. ne quis
arbitreť. xxij. q. ij. ꝙ mēdacium malignita-
tis eſt omnibus mortale. Jocoſitatis vbi
nemo leditur non eſt mortale pcťm. Beni-
gnitatis ſiue pietatis quod fit pro ſalute ali
cuius. de illo d̄r ꝙ mortale eſt perfectis: ve
niale imperfectis. ¶ Tertio mendaciuꝫ eſt
anime intoxicatiuū. Sapi. j. Os quod mē-
tiť occidit animā. Ideo eſt quaſi quoddam
venenū animam intoxicās. Mirum eſt ꝙ
miſeri hoies non timent qñ illud venenum
in ore ſentiunt: cū hoc ſit peius q̄ꝫ venenuꝫ
materiale q̄đ occidit corpꝰ. Sed per illud
aīa que eſt nobilior omni corpore. In cu-
ius ſignum quando diabolus voluit menti-
ri: ⁊ hoiem occidere ī corpore ⁊ anima: ap-
paruit in figura venenoſi aīalis: ſcꝫ ſerpen
tis: q2 omnis mēdoſus venenū diaboli ha-
bet in lingua intoxicans hoiem in anima
⁊ aliquando etiā in corpore. Cuius exēplū
legiť in vita ſancti Juliani: ꝙ fuit quidam
Julianus noie: frater beati Julij. Hi duo
fratres ad beatū Theodoſiū imperatoreꝫ

chriſtianiſſimum venerunt petentes vt tēpla C
idoloꝝ vbicunq3 inuenirent deſtruerent:
⁊ tēpla chriſti edificarēt. Qđ imperator li-
benter faciens ſcripſit vt omnes debeant
eis obedire: ⁊ eos in omnibus ſub pena ca
pitis adiuuare. Cūq3 beatꝰ Julianus ⁊ iu
lius in loco qui diciť Gaudianū: eccleſiam
fabricarent: ⁊ cūcti tranſeūtes eos in ope
ob ipſius imperatoris imperiū adiuuarēt.
Contigit ꝙ q̄dam cum carro inde tranſitū
facerent. Qui dixeruut adinuicē. Quā ex-
cuſationem pretēdere poterimus vt liberi
tranſeamꝰ: ⁊ in illo opere nō occupemur?
Dixeruntq3. Uenite: pijciamus vnū ex no-
bis in plauſtrū ſupinū: ⁊ cū pannis coope-
riamus eū. Dicemuſq3 ꝙ hominem mortu-
um in vehiculo habemus: ⁊ ſic libere tran-
ſire poterimus. Arripientes hominē viuū
in plauſtris proiecerunt: eiq3 dixerunt. Tu
ſile ⁊ oculos claude: ⁊ quouſq3 tranſierimꝰ
quaſi mortuꝰ iaceas. Cū aūt hominem tā-
q̄ꝫ mortuum cooperuiſſent: ⁊ vſq3 ad famu
los dei Julianū ⁊ iuliū veniſſent: dixerūt
eis hui dei. Filioli parūper ſubſiſtite ⁊ nos
in opere hoc iuuate. Qui dixerunt ei. Nō D
poſſumus hic ſtare: q̄m hominē mortuū in
plauſtro habemꝰ. Quibꝰ ſanctꝰ Julianus
⁊ Julius dixerūt. Quid ita mētimini filio
li mei. Et illi. Non mētimur domini: ſed ſic
eſt vt loq̄mur. Sanctꝰ Julianus dixit: ſm̄
veritatē dei veſtri ita vobis contingat. Et
illi boues pungentes ptrāſierūt. Cūq3 pa-
cul ptranſiſſent: accedentes carrū: collegā
ſuum vocant cū noie ſuo dicētes. Surge ⁊
ſtimula boues vt celerꝰ tranſeamus. Cuꝫ
aūt nullatenus ſe moueret: eū pulſare cepe
runt dicentes. Ut q̄d deliras? Sed cuꝫ ille
nullatenus reſponderet: accedētes ad euꝫ
diſcooperuerūt eum: ⁊ mortuū inuenerunt:
tantuſq3 timor ipſos ⁊ ceteros inuaſit: vt
nullꝰ de cetero famulis dei mētiri auderet
¶ Quarto mēdaciū eſt fidei excluſiuū: vn-
de Hieronymꝰ. Mendaces faciunt vt nec
vera dicentibus credať. Ideo inuēta ſunt
publica iuramenta ſigilla ⁊ fideiuſſores: q2
hominibus mēdoſis nō creditur. Unde ſal-
uator nr̄ dixit Mat. v. Sit ſermo veſter eſt
eſt: non nō. Qđ aūt ampliꝰ eſt a malo eſt. i.
ac incredulitate hominū. Ideo Salomon

E petiit a deo Prouer. xxx. Uanitatem ⁊ ver
ba mendacii longe fac a me. Incredulitas
aūt inſurgit ex tribus. ſ. ex parte loquētis
ex ꝑte veritatis iminentis: ⁊ ex parte ſuſci-
pientis. Primo ex parte perſone loquentis
quando eīm eſt mēdoſa ⁊ non verax: talib⁹
non credit̄ non ſolū quādo mentiunt̄: ſed
etiam quādo verū dicūt. De talibus dicit̄
Abacuk. i. Nemo credit cum narrabit̄. Et
Prouer. x. Qui nititur mēdaciis. hic paſcit
vētos: quia non credit̄ in q̄buſcūꝙ ⁊ quan-
tūcūꝙ veris. Et iſta eſt cauſa quare repti
ſunt fideiuſſores: publica inſtrumēta: iura-
menta: pignora: vt ſcꝫ fide publica creda-
tur. Et ſic merito dicere poſſumus cū pro-
pheta. Diminute ſunt veritates a filijs ho-
minum. Scd̄o cōtingit ex ꝑte veritatis im-
minentis: quando veritas excedit faculta-
tem intellectus creati: vt qui nō credit niſi
quod poteſt ratione comp̄hendere: vt ſi q̄s
vellet vnico ruſtico perſuadere ꝙ ſol eſſet
octies maior q̄ꝫ tota terra: non crederet.
Narrat̄ de quodaꝫ rege qui dixit ioculato
ri ſuo. Inuenias mihi magnū mēdacium.
F Uidi inquit ioculator ꝙ quidam ſagittator
ꝑcuſſit fortiter ceruū vnum: ⁊ intrauit ſa-
gitta per pedē dexterū poſteriorē ⁊ exiuit
per aurē dexterā. Cui rex ait. Hoc eſt ma-
gnum mendacium quoniam eſt impoſſibi-
le ꝙ ſagitta intret per pedem dexterum vt
exeat per aurem. Reſpōdit quidam alius.
Certe non eſt mēdacium: hoc eſt veritas:
cum ceruus ille cum pede dextro fricaret
aurem dexteram: ſagitta ipſum pedem op
poſitum auri ꝑcutiēs pertrāſiuit ipāam au-
rem. Tertio modo venit ex parte ſuſcipien
tis: puta ſi aliquis detineatur paſſiōe amo-
ris vel etiam odii: non faciliter credit lo-
quenti de amico ſuo vel inimico bonum
aut malū ſicut narrat Ualerius. Cū q̄dam
deferret Platoni Xenocratem diſcipulum
ſuū multa contra eū opprobria dixiſſe: no-
luit credere. Et criminator ait. Cur non
crederet? Rn̄dit: non eſſe credibile vt quē
tm̄ ipe amauerat: ꝙ ab eo nō reamaretur.
Similiter qui odit aliquē nō credit bonum
quod ab eo audit: etiaꝫ ſi verū ſit. Ideo iu
dei de chr̄o ſcripta ⁊ dicta putant oīa eſſe
mendacia: quia ipſi odiūt eum. ¶ Quinto
eſt prauitas exceſſuū. Unde Eccli. xx. Po- G
tius fur eſt q̄ꝫ aſſiduitas viri mēdacis. Ra-
tio eſt quia fur nocet corpori. Ille vero qui
mentit̄ nocet anime. Fur rapit temporalia
mendax famam que melior eſt q̄ꝫ theſau-
ri magni. Ideo dicit̄. vi. q. i. ca. debitores.
Sunt peiores qui doctoruꝫ vitam moreſꝙ
corrumpūt: q̄ꝫ qui ſubſtātias alioꝝ predia-
ꝙ diripiunt. Ipſi eīm qui extra nos ſunt au
ferūt. Sed detractores que intra nos ſunt
auferūt. ¶ Legit̄ de q̄dam qui habuit tres
filios: vnus fuit potator: alius fur: tertius
filius fuit mendoſus. Cogitans ille intra
ſe qualiter poſſet illos tres filios compe-
ſcere a maliciis ſuis ne ſibi ſcandalum in-
ferrēt. Potatorē ergo fecit cellarium et ſic
fuit ſaturatus vino: ſecūdum ſcꝫ fureꝫ fecit
procuratorē: ⁊ ſic ille fuit ſatiat⁹ pecunia.
Tertium vero filium nō poterat ponere in
aliquod officium qui ſibi plures guerras
⁊ rixas ſuſcitauit q̄ꝫ oīes alii. Ideo dicit̄
Eccli. vii. Sex ſunt que odit deus: ⁊ ſepti-
mum deteſtatur aīa eius ſcꝫ oculos ſubli-
mes: linguam mendacem ⁊c̄. Ubi ergo eſt
vnus mendax in domo aliqua: ille pertur- H
bat totā domū: ſicut ergo fur verecundat̄
cum deprehendit̄ in furto: ſic mēdax debe-
ret verecūdari cū deprehenderet̄ in mēda
cio. Dubitat̄ vtrū quis poſſet dicere men-
daciū ex humilitate? Rn̄t Aug. in de ꝟbis
apl'i. et ponit̄. xxii. q. ii. c. Cū hūilitatis cā
mētiris ⁊ ſi non eras pctōr anteq̄ꝫ mētiris
mentiendo efficieris. Sequit̄. vbi eſt talis
hūilitas ibi regnat falſitas. Sed ꝯtra diſt.
viii. c: ad ei⁹ dicit̄. Bonaꝝ mētiū eſt ibi cul
pā cognoſcere: vbi culpa nō eſt. Reſpōdet̄
ꝙ in genere pōt ſe dicere pctōrē eſſe: q̄a ne-
mo ſine crimine viuit: ſed ſpēaliter dicēdo
aliquod pctm̄ de ſe cuius contrariū eſt ve-
rum: mortaliter peccat. Uel vt dicit Aug.
ꝙ in vno pctō multa pn̄t notari pctā. Cum
eīm q̄s peccat cōmittit homicidium occiden
do aīam ſuā: cōmittit furtū: q̄a ſe ſubtrahit
deo: cōmittit adulteriū: q̄a recedit a deo ⁊
fornicat̄ cū diabolo: periuriū q̄a fidē in ba-
ptiſmo non ſeruat ⁊c̄. Et q̄d dicit in oīb⁹ vi
ciis in quib⁹ miſer hō peccare pōt: ibi com-
prehendunt̄ gn̄a ſinguloꝝ ⁊ nō ſingula ge-
nerū. hec glo. Nō eſt mentiendū ex humili-

A tate: neqꝫ ex paupertate: neqꝫ ex ꝑtāte: nec
ex ſenio ꝛ antiq̄tate ſicut q̄dā ſolent. Unde
dixit quidam metrice. Aq̄la canꝰ heros ve-
nator vigil amator. Ter tres nugeruli me-
dicus queſtor ioculator. Uis in his primis
mediis decet eſt opus imis. Primus eſt a-
quila q̄ remote volat ꝛ ambulat ꝑ alienas
terras: ꝛ multa gl'iat̄ ſe vidiſſe vt ſciēs ap-
paret q̄ cōiter mendacia ſunt. Scd̄s eſt ca-
nus. i. antiquus: q: ſenes multa mētiunt̄ q̄
dicunt facta fuiſſe ſuis tp̄ibꝰ. Tertiꝰ eſt he-
ros. i. dñs aut miles. Nā dicit ſe talia ma-
gnalia feciſſe in tali bello: q̄ aliq̄ñ minime
vera ſunt. Illi tres mētiuntur aliq̄ñ ex po-
tētia: q: nemo pōt cōtradicere. Quartꝰ eſt
venator: q̄a clamat ſe inueniſſe ferā vt leti-
ficet cuſtodes laqueoꝝ. Quintꝰ eſt vigila-
tor q̄ clamat nocturno tp̄e ꝯtra inſidiātes.
Ego video te: cum tñ neminē videat. Se-
xtus eſt amator. i. procax q̄ vult m̄rimoni-
um inire: ꝛ gl'iat̄ ſe abundare in multis: ꝛ
econtra mulier facit ſiſr: ſic vnꝰ alium deci-
pit. Septimus eſt medicus qui ꝓmittit in-
firmis ſanitatē ꝛ cōualeſcentiā: qd̄ tñ mini
B me ducit̄ ad effectū. Octauus eſt queſtor q̄
vt extorq̄at pecuniā ꝛ alia bona ab hoībꝰ
promittit ꝙ ſuis orationibus vult redimere
aīas parentū ſuoꝝ ꝛ ꝓmogenitoꝝ de pur-
gatorio. Nonus eſt ioculator: qui ꝓmittit
hoībus ꝙ debent videre vitā eternam vel
aliud ſi'r. Decimus eſt peccator q̄ eſt peior
inter hoīes. ¶ Sexto mēdaciuꝫ eſt anime
dānatio. dicēte pſ. Perdes oēs qui loquū-
tur mēdaciū. Cuius exēplū ptꝫ Act. v. de
anania ꝛ ſaphyra. De q̄ Petrus ait. Non
es mentitus hominibus: ſed deo. Audiens
hec Ananias cecidit ꝛ expirauit. Nonne
mortui ſunt ſubitanea morte illi explora-
tores: quos Moyſes miſerat ad exploran-
dum terram ꝓmiſſionis. Reuerſi vero ter-
ruerunt populū ſuū mendaciis. vt Nume.
xiij. ꝛ. xiiij. Non ſolum illi damnantur qui
dicunt mendacia: ſed etiam illi qui libēter
audiūt mēdacia: ꝛ delectant̄ in verbis mē-
doſis. Non ſic fecit Diogenes: de q̄ legitur
in vitas phoꝝ. Cū q̄dam ioculator laudaſ-
ſet Alexandrū ꝛ mira de eo retuliſſet. Au-
diens hec Diogenes obturauit aures ſu-
as. Interrogatꝰ aūt cur aures clauderet.
Rñdit ꝙ non poſſet audire illa mēdacia q̄
ille retuliſſet. Capiāt ḡ parentes inde exē- C
plū ſi habeāt filios aut filias aut ancillas
mēdoſas: ꝛ nō audiāt eoꝝ mēdacia: ſꝫ eos
corrigāt ꝟbis ꝛ factꝫ. Adhuc grauiꝰ dānā-
tur q̄ mēdaciū ſcribūt in cartis ꝛ libris. In
q̄bus nō ſoli peccāt ſed oēs legētes ꝛ ſtudē-
tes in eis. Iō dicit Señ. in ep̄la ad Lucil-
lū. Turpe eſt aliud loq̄ ꝛ aliud ſentire: quā-
to turpius aliud q̄ꝫ decet ſcribere. Graui-
ter etiā peccāt q̄ aliis mēdacia ſua impro-
perāt ſicut q̄dā ſolēt dicere. Tu mentiris:
qd̄ valde inhoneſtū eſt: q̄ñ iuuenis hoc fa-
cit ſeni: mulier viro ꝛ filiꝰ pr̄i. Adhuc gra-
uius ē ſi hō facit h̄ ſctō viro. vñ recitat Ci-
rillꝰ i ep̄la ad Aug. de miraculis ſcti Hier.
ꝙ cū q̄dā hereticꝰ peſtifer arrianoꝝ in q̄dā
diſputatione cuidā gl'ioſi Hieronymi au-
ctoritatē ꝯtra eū iducēti ſua temeritate re-
ſpōdit ꝙ Hieronymꝰ mētiret̄ ſubito fuit vl-
tiōe diuia ꝑcuſſus ꝛ vocē deiceps nullate-
nus formauit. adhuc grauiꝰ peccāt q̄ dicūt
diuinā ſcripturā mētiri q̄ eſt iſpirata a ſpū
ſancto. ¶ Nō falſum teſtimoniū dices.
Tertio peccant cōtra illud preceptū:
omnes qui primum ledūt ꝟbis in- D
iurioſis. Et ſm̄ Aug. hic non ſolum
ꝓhibet̄ mendaciū: ſed etiā omne nocumen-
tum: ꝛ ſunt. xij. perſone que verbis iniurio-
ſis primum offendunt: quarū prime ſex le-
dunt fraternā fidelitatē: alie ſex fraternaꝫ
charitatem. Igitur tales ſunt.

Deriſores.	Suſurrones.
Detractores.	Traditores.
Conuitiatores.	Iactatores.
Litigatores.	Cōminatores.
Falſi laudutores.	Iudicatores.
Falſi adulatores.	Falſi cōſiliatores.

¶ Primi ſunt deriſores q̄ ledunt proximuꝫ
deridendo ꝛ ſubſannando. De quibꝰ vere
dicit̄. Subſannās ſubſannabit̄ deridēs de-
ridebit̄. Cuiꝰ exempluꝫ ptꝫ in ſctō Brictio
qui deriſit ſctm̄ Martinuꝫ q̄ poſtea fuit ab
alio deriſus. vt patet in ſua legenda. Un-
de dicit Iob capi. xij. Deridet̄ iuſti ſimpli-
citas. Nemo igit̄ debet aliū deridere ſi cer-
nit eū eē defectuoſum i natura: ſicut cōiter
iſti laſciui ſocij faciūt: teſte Iuuenale ſic di-
cēte. Loripedē rectus derideat ethiopē al-

E bus. Dicit ſanctus Tho. in. ij. ij. q. Deriſor
videt̃ intendere ꝙ ille q̇ deridet̃ erubeſcat.
Eſt g̊ ſpẽale pctm̃ q2 habꝫ ſpẽalē finē: et eſt
pctm̃ veniale qn̄ defectus q̇ in alio deridet̃
paruꝰ eſt. Sed eſt pctm̃ mortale qn̄ ille de=
fectus ⁊ illud malū qđ in ludū ⁊ riſum ver
tit̃ eſt magnū: ⁊ tanto grauiꝰ quāto maior
reuerētia debet̃ pſone q̇ illudit̃. Vn̄ grauiſ
ſimū pctm̃ eſt deridere deū: ſicut iudei fece
rūt chr̄o: deīde parētes: deinde iuſtos. Jō
Micol deridēs Dauid: ſterilis facta eſt. vtꝫ
ij. Reg. vj. Sic grauiter peccāt q̇ derident
paupes in vili habitu incedentes. vtꝫ. xxj.
q. iij. ca. om̄es ⁊ etiā monachos. Primo fi=
lij nō debēt deridere parētes: ne videātur
imitatores Cham q̇ deriſit patrē ſuū: ⁊ in
ſeruitutē a pr̄e redactꝰ eſt. vt ptꝫ Gene. ix.
Maledictꝰ Chanaā eris ſeruus ſeruorum
fratꝝ tuoꝝ. Jn p̄mo ſeruitꝰ exorta eſt. Cō
tra q̊s Prouer. iij. Oculū qui ſubſannat pa
trē ⁊ partū deſpiciet mr̄is ſue ſuffodiāt̃ cor
ui de torrentibꝰ: ⁊ comedāt eū filij aq̇le. A
fortiori de patribꝰ ſpūalibꝰ exēplo Heliſei
pphete q̇ maledicit pueris illudentibꝰ ſibi.
F. Et egreſſi ſunt duo vrſi de ſilua ⁊ lacerauē
runt. xlij. pueros. vtꝫ. iiij. Regū. ij. Sic ne=
q̨ ſubditi debēt deridere p̄latos. Secūdo
mulier non debet deridere virū ſuū. Cuiꝰ
exemplū patet. ij. Reg. vj. Cū dauid ſalta=
uit ante arcā: qđ videns Micol deriſit eū:
propter qđ facta eſt ſterilis. Tertio neq̨ iu
uenes debent deridere ſenes. Senectꝰ em̄
laudabilis nō diuturna. Sap. iiij. Jō ſcribi
tur Eccli. xxj. Fatuus in riſu exaltat vocē
ſuā vir aūt ſapiēs vix tacite ridebit. Eſt em̄
ſenectꝰ honorāda nō deridenda. vn̄ Leui=
ti. xix. dr̄. Corā cano capite ꝯſurge: ⁊ hono
ra pſonā ſenis. A fortiori nō ſunt deriden=
di iuſti ⁊ ſimplices homines. Contra illud
Job. xij. Deridet̃ iuſti ſimplicitas. vn̄ dicit
Fran. pe. de re. vtri. for. lib. ij. ca. iij. Nihil
em̄ eſt ridiculoſiꝰ ſed nil crebriꝰ eſt ꝙ̄ contē
ni ſapientem ab inſanis. Sequit̃ circa hoc
verbū ſpernor. Quatuor bona eſſe dixere
aliqui ſcꝫ ſpernere mundum: ſpernere nul=
lum: ſpernere ſe: ⁊ ſe ſpernere ſperni: hoc
tibi vltimo opus eſt. Sequitur infra. Si a
maioribus ſperneris fer. Si a minoribus
patere: quia illi ſuo iure vtunt̃. Fere nanq̨
contēptui ſunt munera maioribꝰ. Sequit̃: G
Herodes miſerrimus peſſimuſq̨ hominuꝫ
chr̄m ſpreuit ⁊ irriſit. Secūdi ſunt ſuſurro=
nes. Cōtra q̊s Leuiti. xix. Nō erit crimina
tor ⁊ ſuſurro in pplo. Suſurrones deo odi
biles. dicit apl's ad Roma. j. Jtē differen=
tia inter detractorē ⁊ ſuſurronē. Nam de=
tractor hoc facit apte: ſed ſuſurro detrahit
aut diffamat occulte ⁊ in aure. Scđo ſuſur
ro inter amicos diſcordiā ſeminat. Detra=
ctor vero neq̨ alioꝝ bona negat vel etiam
minuit. Jō em̄ ſuſurratio eſt grauiꝰ pctm̄
ꝙ̄ detractio. Aufert em̄ amicitiā q̇ preemi=
net oībꝰ tpalibꝰ: q̇a ſine amicis nullus pōt
bn̄ viuere. vt dicit phus. viij. ethico. Jtem
Eccli. vij. dr̄. amico fideli nulla eſt cōpatio
q2 vt ibidē ſubdit̃. Amicus fidelis eſt medi=
camentū vite ⁊ illā immortalē amicitiā ſu=
ſurro nitit̃ auferre. Jō dr̄ Prouer. vj. Sex
ſunt q̇ odit deus ⁊ ſeptimū aīa eiꝰ deteſtat̃
ſcꝫ q̇ ſeminat inter frēs. i. amicos diſcordi=
am. Et tales ſunt filij diaboli qui ſp nitunt̃
diſcordiā ſeminare. Cuius exēplū ponit̃ in
ſpeculo hiſto. li. xxvj. c. xix. Cū Henricus
tertius celebraret pentecoſtē apud mogun H
ciā: paulo ante miſſam cū ſedilia pararent̃
ī ecclia ortū eſt iurgiū īter cubicularios ar=
chiepī ⁊ abbatis vuldenſis cenobij quorū
dn̄s iuxta impatorē ſederet. Naꝫ vuldenſe
cenobiū in ſaxonia ſancti Galli ab antiquo
habet p̄uilegiū: vt in magnis feſtiuitatibꝰ
ad dexterā eius ſedeat. Jta vētū eſt ad pu
gnā: furoreq̨ p eccliam graſſante: pauimē
tū ſanguine inundauit. Sed ſtatim ep̄is cō
uolātibꝰ pace īter aliq̇s diſſidētes ꝯſtituta
tēplū purgatū eſt: ⁊ miſſa feſtiuis clamori=
bus eſt acta. Sequētia aūt cantata ⁊ vlti=
mo eiꝰ v̄ſu dicto. ſ. hūc diē gl'ioſum feciſti:
vox ab aere lapſa eſt. Hūc diem bellicoſuꝫ
ego feci. Rigentibꝰ oībꝰ p̄ timore: impera=
tor diligenter attendens leticiā diaboli re=
ſumpſit miſſam. Jſtud ſemē ſeminauit dia
bolus p totū mundū. Tertij ſunt conuicia=
tores. Contra quos Math. v. Qui dixerit
fratri ſuo fatue: reus erit gehenne ignis.
O q̇d tunc fiet in bello de illo q̇ dicit proxi=
mo ſuo fur nequā traditor ribalde ⁊ c̄. Hec
oīa ſunt ſigna ſtulticie. vtꝫ Prouer. xx. oēs
ſtulti miſcent̃ cōtumelijs. Et ē drr̄ia inter

A cõuiciũ ꝛ ꝯtumeliã: qꝛ cõuiciũ eſt qñ obijcit alicui ſuus defect⁹ naturalis vt dicẽdo: tu ſurdus gibboſus mut⁹ cecus ꝛ ſic de alijs defectib⁹. Sed cõtumelia vocat̃ qñ alicui improperant̃ pctã ſua vt dicendo tu es fur meretrix: ꝛ ſic de alijs ſuoꝝ ꝓgenitoꝝ: filius furis: fili⁹ meretricis fili⁹ p̃ſbyteri aut monachi. de illis dicit̃ Prouer. x. Qui profert ꝯtumeliã inſipiẽs eſt. Et bene inſipiẽs eſt: qꝛ oportet ꝙ poſtea neget ſe dixiſſe aliqñ cũ iuramẽto: ꝛ ſic fit peiur⁹. Scðm eſt ſignũ ſupbie. Prouer. x. vbi fuerit ſupbia ibi cõtumelie dñabunt̃. Ideo dicit Iſido. i li. ethimoꝝ. ꝙ ꝯtumelioſus tumet verbis iniurie. Dubitat̃ vtrũ om̃is cõtumelia ſit pctm̃ mortale. Rñdet ſctũs Tho. in. ij. ij. q. lxxij. arti. ij. ꝙ qñ cõuitium ſiue cõtumelia de ſui rõne importat quãdã dehonoratiõem ſi intẽtio ꝓferẽtis ad hoc inferat̃: vt aliqs per ṽba q̃ ꝓfert honorẽ alteri⁹ auferat: hoc eſt pctm̃ mortale: ꝛ nõ eſt min⁹ q̃ꝫ furtũ vel rapina. Non eñ hõ min⁹ amat ſuũ honorẽ q̃ꝫ rẽ poſſeſſaꝫ. Si ṽo aliqs verbũ cõuicij vel cõtumelie dixerit non tñ aĩo dehonorandi

B vel ꝑpter correctionẽ vel aliqd hmõi: non dicit cõuiciũ vel cõtumeliã formalit̃ ꝛ ꝑ ſe: ſꝫ ꝑ accidẽs ꝛ materialr̃: inquãtum. ſ. dicit id qð põt eſſe cõuiciũ vl̃ ꝯtumelia. Vñ hoc põt eſſe qñqꝫ veniale: qñqꝫ abſqꝫ om̃i pctõ. In q̃ tñ eſt neceſſaria diſcretio: vt. ſ. hõ moderate talib⁹ verbis vtat̃ ꝙ nõ auferat honorẽ illi⁹ cõtra quẽ ꝓfert̃. Et ſicut licitũ eſt aliquẽ ṽberare vel in reb⁹ dãnificare cauſa diſcipline: ſic etiã aliqs põt aliquẽ corrigere debet aliqð ṽbũ ꝯuicioſuꝫ dicere. Et hoc mõ dñs diſcipľos vocauit ſtultos Lu. vl. Et apľus Galathas inſenſatos. Ad galathas. iij. Tertio eſt ſignũ iracũdie. Ideo dr̃ Eccľi. xxvj. Mulier ebrioſa ira magna ꝛ cõtumelia: ꝛ turpitudo illius nõ tegetur. Si qs aũt vult ſcire q̃lis ſit: litiget cuꝫ vnã muliere mala ꝛ iracunda. Dubitat̃ vtꝝ hõ debeat cõtumelias ſibi illatas patiẽter ſuſtinere? Rñdet ſctũs Thom̃. vbi. ſ. arti. iij. dicens. ꝙ ſicut in alijs iniurijs ſic in verbis cõtumelioſis cõtra q̃ nos dicunt̃ hr̃e tenemur aĩm paratũ ad cõtumelias tolerãdas ſi expediens fuerit. Sic eñ beat⁹ Aug. exponit illud p̃ceptũ dñi. Si qs te percuſſerit in vnã maxillam ꝛc̃. Qñqꝫ tñ oportet vt repellam⁹ cõtumeliã illatã ꝛ maxime propter C
duo. Primo propter bonũ eius qui eam infert: vt audacia eius reprimat̃ ꝛ decetero talia non attentet. ſm illud Prouer. xxvj. Rñde ſtulto ſm ſtulticiã ſuã ne ſibi ſapiens videat̃. Alio modo ꝓpter bonum multorũ quoꝝ defectus impedit̃ ꝑ contumelias nobis illatas. vñ Greg. ſuꝑ Ezechi. omeľ. ix. Hij q̃ꝝ vita in exẽplo imitationis eſt poſita debẽt ſi pñt detrahẽtiũ ſibi verba cõpeſcere: nc eoꝝ p̃dicationẽ non exaudiãt q̃ audire poterant: ꝛ in his prauis moribus remanentes bñ viuere contẽnãt. Non tñ debet hõ ita faciliter reclamare verba ꝯtumelioſa ſicut multi faciũt ꝓpt̃ minimũ aliquãdo ṽbũ cõtumelioſum reclamãt. De quib⁹ btũs Gregori. i li. dial̃. Qualis quiſqꝫ apud ſe lateat ꝯtumelia illata ꝓbat. Nã ſicut ſuperbi honorib⁹: ſic plerũqꝫ humiles ſua deſpectiõe gloriant̃. hec ille. Debẽt eñ tales recurrere ad mẽtem ſi quid tale vnq̃ꝫ cõmiſerunt. Dicẽte Gregorio li. ix. moral̃. Tunc illata vitia bñ toleram⁹: cũ in ſecreto mentis ad mala ꝑpetrata recurrim⁹. Leue q̃ppe videbit̃ ꝙ iniuria ꝑcutimur: dũ in actione nr̃a conſpicimus qð peius eſt qð meremur. Vñ dauid cõtumelioſa verba ſibi a ſemei dicta non tam cõuicia q̃ꝫ adiutoria credidit: quibus ſe purgari ſibiqꝫ deũ miſereri poſſe iudicauit. Vñ reduxit ad memoriã ꝙ ꝑpetrato cũ berſabee ſcelere filium fugit. Si igit̃ aliqñ hõ conuiciat̃ ꝛ ſi verũ eſt qð dicit̃: nõ eſt incõuentẽs hoc loq̃ homĩes qð tu facere auſus es. Si aũt falſum eſt nõ tibi nocet eoꝝ oblocutio. Verũtamen ſi alb⁹ eſſes: ꝛ aliquis diceret te eſſe nigrũ q̃d tibi obeſſet illius oblocutio? Suſtinere g̃ debet hõ modicũ: ꝛ ſic vincit aduerſariũ: exẽplo illi⁹ qui canẽ latrantẽ minando ꝓuocat ad mordẽdũ: Qui ſi latrat⁹ ei⁹ nõ aduertit: citius cõpeſcit eũ. Sic hõ qñ nõ aduertit contumelias illatas: tũc ꝯfundit̃ i ſeipſo ꝛ deſiſtit: ſic debet hr̃e ṽba ſua q̃ſi latrat⁹ canũ ꝛ garrit⁹ auiũ. Si aũt vindicare volueris te ꝛ defendere: aſpiciẽt vos pariter mordẽtes: ꝛ deſpiciẽt vos parit̃. Legit̃ de Auguſto ceſare ad palatiũ reuertẽte ꝙ qdã cõtumelioſe clamabat: o tyrãne: o tyranne. Et

D (margin, beside "tis ad mala ꝑpetrata recurrim⁹. Leue q̃ppe")

guſtus ꝓ ſo patiēter rñdit. Si ego eſſem ty=
E rān⁹ nō diceres illa. Itē veſpaſian⁹ impa=
toꝛ audito a ſuis: ꝙ qdam de ꝑpꝉo ei detra
herent iniurioſis verbis. Rñt. Inferioris
pſone hoc eſt facere: ſupioꝛis vero hoc pa=
ti. Uñ dicit poeta. Nobile vincendi genus
eſt patiētia: vicit q̄ patiꝉ: ſi vis vincere diſ=
ce pati. Exēplo etiaꝫ apꝉoꝝ. de qbus legiꝉ
in acti. apꝉoꝝ. Ibāt apꝉi gaudētes a cōſpe
ctu concilij: qm̄ digni habiti ſunt ꝓ nomine
Ieſu cōtumeliā pati. ¶ Quarti ſunt detra
ctores: de qbus ſatis dictū eſt in q̄nto p̄ce=
pto de homicidio. ¶ Quinti vocanꝉ iacta=
tores: ⁊ ſunt q̄ gl̄ianꝉ ſe magna ⁊ multa fe=
ciſſe. Cōtra quos Prouer. xxvj. Laudet te
alien⁹ ⁊ non os tuū. Et tales ſunt ſiꝉes na
buchodonoſoꝛ. De q̄ Dani. iiij. qui hec ver=
ba pferebat dicens. Nōne hec eſt babylon
ciuitas magna quā edificaui in domum re
gni ⁊ ī roboꝛe foꝛtitudinis mee: ⁊ ī gl̄ia de=
coris mei? Adhuc ſermo erat in oꝛe regis:
⁊ vox de celo ruit. Tibi dꝛ nabuchodono=
ſoꝛ rex: regnū tuum tranſeat a te: talis em̄
fert teſtimoniū de ſeipſo. Ioan. xij. Tu de
teipo teſtimoniū dicis: ⁊ teſtimoniū tuū nō
F eſt verū. Cōtra quos. j. ad Coꝝ. x. Non is
qui ſeipm̄ cōmendat: ille ꝓbatus eſt. Et eſt
iactātia ſm̄ Tho. ij. ij. q. cxij. arti. j. Quan=
do hō ꝟbis ſe extollit. Qñ em̄ aliqs loquiꝉ
de ſe ſupra illud qđ nō in ſe eſt: ſed ⁊ ſupra
illud qđ hoies de eo opinanꝉ ⁊c̄. Qđ apo=
ſtolus refugiens dixit. ij. ad Coꝝ. xi. Par
co ne q̄s eſtimet me ſupra illud quod videt
in me aut audit. Aut extollit ſe ſupra illud
qđ in ſe eſt ſm̄ rei veritatem: ⁊ in opinione
alioꝝ hec ꝑprie diciꝉ iactantia. Dubitatur
vtꝝ iactātia ꝑprie ſit pctm̄ moꝛtale? Reſpō
det Tho. vbi ſupra ꝙ iactātia pōt cōſidera=
ri dupliciter. Uno mō ſm̄ ſe ꝑut eſt menda
cium quoddaꝫ: ſic qñq ꝫ eſt peccatū moꝛtale
qñqꝫ veniale. Moꝛtale q̄dem qñ q̄s iactan=
tiam de ſe ꝓfert qđ eſt ꝯtra gl̄iam dei ſicut
ex perſona regis tyri diciꝉ Ezechi. xxviij.
Eleuatū eſt coꝛ tuū ⁊ dixiſti. De⁹ ego ſum.
Uel etiā contra charitatē ꝓximi: ſicut cum
aliquis iactando ſeipm̄ ꝓrumpit in contu
melias alioꝝ. Sicut dicitur Luc. xviij. de
phariſeo qui dixit. Nō ſum ſicut ceteri ho=
mines: raptores: iniuſti ⁊ adulteri: velut hꝫ
etiam publicanus. Qñqꝫ eſt peccatū venia G
le: quādo ſcꝫ aliquis talia de ſe iactat que
neqꝫ ſunt contra deū neqꝫ contra ꝓximuꝫ.
Alio modo poteſt iactātia conſiderari ſm̄
cauſam ſuam ſcꝫ ſuperbiam aut appetituꝫ
lucri aut inanis gloꝛie: ⁊ ſic cum ꝓcedit ex
ſuperbia vel inani gloꝛia: que eſt peccatuꝫ
moꝛtale: iactātia erit pctm̄ moꝛtale. Legiꝉ
in vitaſpatrū de q̄daꝫ heremita: q̄ pollens
oib⁹ virtutib⁹ cepit iactare ſe. Et in ſpecie
mulieris diabol⁹ venit ad ſpelūcam ſuā di
cēs: ꝙ a beſtijs nocte illa eēt deuoꝛādus ni
ſi ſuſcipereꝉ ī eius hoſpitio. Que ſuſcepta
diuerſis blādimētis duxit eū ad hoc vt mē=
bꝛa ei⁹ ſigillatim tangeret. Et cum inclina
ret ſe vt eā fede amplectereꝉ: tūc ipſa eua=
nuit deridēs eū: ⁊ multitudo demonū cla=
mabat di. O monache qui te vſqꝫ ad celuꝫ
extollebas: quō demerſus es in infernuꝫ?
Tūc ille deſperās ⁊ fugiēs p̄ cōfuſiōe con=
ſpectū oīm religioſoꝝ: reuerſus eſt ad ſecu
lū tradēs ſe om̄i impudicicie. ¶ Sexto vo=
canꝉ traditores: ⁊ ſunt qui proximū verbis
publicis ⁊ fucatis decipiūt: p̄tēdendo amo H
rem in facie ſed gerendo liuoꝛem in coꝛde.
De quib⁹ ꝓpheta. Labia doloſa in coꝛde
⁊ coꝛde locuti ſunt. Mel gerunt in oꝛe: ſed
coꝛ felleū abſcondūt in mente. Tales ſunt
falſi amici. Nam in oꝛe ſunt amici: in coꝛde
inimici. Dicunt oꝛe ꝙ bñ valeant. Arridēt
oꝛe: ſed in coꝛde machinanꝉ malū. De quo
Eccꝉi. vj. Eſt amic⁹ ⁊ ſoci⁹ mēſe: ⁊ non per
manebit in die neceſſitatis. i. paupertatis.
vñ Boetius. Quē foꝛtuna facit amicū: in=
foꝛtuniū inimicū. vnde poeta. Cū fueris fe
lix: multos numerabis amicos. Tꝑa ſi fue=
rint nubila ſolus eris. Item Eccꝉi. xij. Non
cognoſciꝉ in bonis amicus: ⁊ nō abſcondiꝉ
in malis inimicus. Narrat petrus alfontij
de quodaꝫ diuite q̄ quadam die q̄ſiuit a fi=
lio ſuo quot amicos acq̄ſiuiſſet? Rñdit: cen
tum. Ait pater. Bñ feciſti. Ego in tota vita
mea acq̄ſiui mihi vnū. attamē iq̄t pater ad
filiū: vt probes amicos tuos: accipe poꝛcuꝫ
occiſum ⁊ dic amico tuo: hunc hoiem occi=
di quem pōrto in ſacco: iuua me vt clam ſe=
peliam cadauer. Rñdit p̄mus iſtud. Nolo
me periculo exponere ꝓpter te: ſic rñdit ſe=
cūdus ⁊ terti⁹ ⁊ q̄rtus: ⁊ ſic de alijs. Tūc

A ait pr̄ ad filiū. Uade ad amicum meū ⁊ dic ei ꝙ te iuuet amore mei: ⁊ fecit. ¶ Septimi ſunt litigatores ꝓuocantes hoīes ad lites Prouer. xix. Hō ꝑuerſus ſuſcitat lites Ibidē. ca. xviij. Labia ſtulti miſcent rixas. Cauēdū eſt ne qs litiget cū verboſo. Ideo dicit̄ Eccli. viij. Ne litiges cū hoīe linguato ⁊ ne ſtruas ī ignē eiꝰ ligna. Unde Cato Cōtra verboſos noli cōtendere ꝟbis. Sermo dat̄ cūctis veꝝ ſapiā paucis. Scđo nō cū ſtulto Prouer. xxviij. Ne rn̄deas ſtulto iuxta ſtulticiā ſuā ne ſil̄is ei eſſe videaris. Tertio cum hoīe potente ne incidas in manus eius. Quarto cū locuplete Eccli. iiij. Nō cōtendas cum hoīe locuplete: ne forte ecōtra cōſtituat tibi litē. Multos em̄ ꝑdit aurū ⁊ argētū. Quinto cū hoīe iracūdo nō facies rixas. Iſtud viciū eſt fugiēdū: qꝛ eſt pctm̄ diaboli: vnde nihil ſimiliꝰ actibus demonū q̄ꝫ cōtēdere. Un̄ tales ſe oſtēdūt ſeruos diaboli, vtꝫ. ij. ad Timo. ij. Seruū dei nō oportet litigare. Et eſt peccatū mortale ſm̄ ſctm̄ Tho. ij. ij. q. xxxviij. qn̄ eſt impugnatio veritatis cū cōfidētia clamoris. Si
B aūt eſt impugnatio falſitatis cuꝫ debito ⁊ ordinato mō: ſic eſt laudabilis. Legit̄ in vitaſpatꝝ. ꝙ orante Machario vox inſonuit dicens. Nondū ad mēſurā duaꝝ mulieruꝫ ꝑueniſti q̄ habitāt in ciuitate. Cūq̄ꝫ macharius hoc audito intraſſet ciuitatē ⁊ queſiuiſſet ab eis cōuerſationē earū. Dixerūt ei ꝙ eſſent vxores duoꝝ fratrū. ⁊. xv. annis ſimul fuerant: nec vnquā aliqua aliā dicto vel facto offendit. Legit̄ ibidē de agathone. Nunq̄ꝫ inqt dormiui litē habēs cū aliq̄: nec ꝑmiſi aliquē litē habētē mecū dormire Jō dicit Aug. in reg: Lites autē nullas habeatis aut q̄ꝫcelerrime finiatis ne ira creſcat ī odiū. ¶ Octaui ſunt cōminatores. ſ. qui cōminant̄ in diſcretis. vn̄. j. Pet. ij. qui cū pateret̄: nō cōmiabat̄ ⁊c̄. Tales ſūt ſtulti q̄ cōminant̄ illud qđ nunq̄ꝫ facturi ſunt. Prouer. xiiij. Qui īpatiēs eſt: exaltat vocē ſuā. ¶ Noni ſunt falſi hoīm laudatores in malis. dicente pſ. Laudat̄ pctōr in deſideriis aīe ſue: ⁊ iniquus bn̄dicit̄. Eccli. ix. nō laudes virū in ſpē ſua. Jō dicit Ambro. in ſermone de ſancto Euſebio. Ne laudauerꝭ hoīem in vita ſua qn̄ nec adulatio nocet ne qꝫ laudatū tentet elatio. Si qs aūt aliqueꝫ C
laudaret ne in tribulatiōibꝰ deficiat: nō eſt peccatū: vl̄ in bono ꝓficere ſtudeat. ¶ Decimi ſunt iudicatores q̄ oīa īterpretant̄ ad malū. Cōtra quos apl̄s. j. ad Coꝝ. iiij. Mi hi aūt ꝓ minimo eſt vt iudicer ab humano die. Luc̄. vj. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini: hoc eſt veꝝ de malis occultis ⁊ nō manifeſtis. Et q̄ pn̄t fieri bn̄ vel male indifferēter ſunt in meliorē ptē interp̄tāda dicit re. iu. ¶ Undecimi ſunt falſi conſiliatores. Eccli. xxxvij. A ꝯſiliario malo ꝯſerua aīaꝫ tuā: neq̄ꝫ cū ſtulto. Eccli. vij. Cū fatuis non habe ꝯſiliū. Tales ſunt valde periculoſi in cōitate. Dicit em̄ Tullius in li. de ſenectute. Conſiliator eſt in republica tanq̄ꝫ gubernator in naui. In q̄ alij ſentinā exhauriūt: alij remigāt: alij malū ſcandunt. Ille ꝟo tenens clauū eſt q̄etus ſedēs in puppi multa maiora facit. Sic ⁊ ꝯſiliariꝰ ſi malus eſt tota nauis reipublice periclitat̄. ¶ Duodecimi ſunt adulatores ⁊ eſt pctm̄ mortale: q̄a contrariat̄ charitati ꝓximi. Prio rōne materie cum q̄s laudat pctm̄ alicuiꝰ. Alio mō rōne intētionis: puta cū adulat̄ alicui vt ei D
noceat corpalr̄ vel ſpūalr̄: ⁊ hoc eſt mortale ſm̄ illđ Prouer. xxviij. Meliora ſunt vulnera diligētis ⁊c̄. Tertio ꝓpter occaſionē: cū adulatio ē occaſio alicui vt faciat malū.

¶ De ſimulatoribus.

Quarto peccāt ꝯtra hoc p̄ceptū q̄ ī factis ſil̄atis deū offendūt. De quibus dicit Amb. ⁊ ponunt̄ eiꝰ ꝟba. xx. q. v. c. Cauete frēs mendaciū: qꝛ oēs q̄ amāt mēdaciū filij ſunt diaboli. Nec ſolum in falſis ꝟbis: ſꝫ etiā ī ſimulatis opibꝰ mendaciū eſt. mēdaciū nāq̄ꝫ ē chr̄ianū ſe dicere ⁊ opa chr̄i nō facere. Mēdaciū ē ep̄m ſacerdotē vl̄ clericū ꝓfiteri ⁊ ꝯtraria huic ordini opari. hec Ambro. Sūt ꝯ̊ tales falſi teſtes q̄ aliud ſunt in corde: ⁊ aliud ſunt ī ope. Et ſunt xij. ī numero. Nā q̄tuor oñdūt ſub ſpē ſil̄ate ſctitatꝭ: q̄ttuor ſub ſpē ſimulate veritatis q̄tuor ſub ſpē ſimulate iuſticie ⁊ equitatis. Prio habꝫ fieri ī alieno habitu. Cuiꝰ exm̄ habemꝰ. iij. Reg. xiiij. de vxore Ieroboam cuiꝰ filꝰ egrotauit: ⁊ ait rex vxori ſue. Cōmuta habitū ne cognoſcarꝭ vxor mea: ⁊ vade ī ſylo ad achiā ꝓphām. Qui mihi q̄ndā

E locutus eſt de regno: ipſe indicabit tibi q̄d euētuꝝ ſit puero. Et venit mulier ad achi- am pphā: q̄ videre non poterat p̄ ſenectu te: ſed inſtruct⁹ a dño ait. Ingredere vxor Ieroboā: q̄re te aliam ſimulas: vade ꝛ dic Ieroboam. Exaltaui te de medio ppl'i ꝛc. vtz. iij. Regū. xxij. Idem fecit Codrus rex athenieñ: put recitat Aug. xviij. lib. de ci. dei. c. xix. Si q̄s h̄ faceret vt euaderet ma- nus inimicoꝝ eſſet tolerabile. Sed ſi q̄s h̄ faceret vt eo expediti⁹ faceret aliq̄d malū q̄d eēt ꝯtra charitatē dei ꝛ ꝓximi: ſicut faci unt ille muliercule q̄ in carniſpriuio indu- unt habituz viri ꝛ econtra. De quib⁹ dicit Deute. xxij. Nō vtatur mulier veſte virili: nec vir vtať veſte feminea. Abhomiabilis eñ eſt apud deū q̄ facit hec. Idem in cañ. xxx. di. c. Si qua mulier ſuo propoſito iudi cans vtile vt virili veſte vtať: ꝛ ꝓpter hoc habituz viri imiteť; anathema ſit. Hec ibi. Talis ſocius repertus fuit tpe Nicolai ro- me: ꝛ cōbuſtus fuit ibidem q̄ multis modis ſe cū mulieribus ꝛ cū iuuenculis cōmiſcuit in tali habitu. Taliter etiā q̄dā femia venit

F ad papatū. vt dicit Martinus in chronica ſua. Anno dñi. dccc. xlvij. poſt leonē q̄ntū natione anglica: ꝛ fuit vocatus Ioā. viij. ſm Ioānē boccacij in de claris mulierib⁹. Sic etiā peccāt ille mulieres ꝛ puelle q̄ ge- rūt habitū ꝟginū ꝛ nō ſunt ꝟgines. Tales tādiu virgines ſunt q̄diu nō veniunt cruci- feri frēs. i. pueri. Sed eſt diſtinguēdū: aut eſt manifeſtū aut occultū eoꝝ peccatū. Si manifeſtū peccāt ꝙ ſe ornāt tāq̄ʒ virgines ꝛ nō ſunt virgines. Si aūt eſt occultū non peccāt: q̄ꝛ nemo debz ſcādalizare ſeipm: q̄ꝛ talē pōt ſe q̄s oſtēdere foris q̄lis eſt in opi- nione. Sic chr̄s finxit ſe longius ire. Luce xxiiij. Debet tñ de hoc dolere in corde ꝙ taliter ſe foris oñdit q̄lr ab intra nō ē. Sic etiā peccāt clerici q̄ eoꝝ veſtimēta clerica- lia trāſmutāt in ſecularia. Nam ſunt clerici noīe ꝛ ſacerdotes: ſed in veſte ſunt armige ri. Noīe ſunt perſone ſpirituales ſed ī veſte ſeculares. Cōtra quos in. c. clerici officia. Pānis rubeis ac viridibus necnō manicis ꝛ ſotularibus ſuticijs frenis ſellis pectora- libus calcarib⁹ deauratis non vtanť. Dici tur ibidē ꝙ nō debēt habitū trāſmutaŕ niſi

iuſta de cā. Sequiť ibidē. Fibulas oſtro nō G gerāt neq̄ʒ corrigias auri vel argenti orna- tū habētes: ſed nec anulos: niſi q̄b⁹ cōpetit ex officio dignitatis. Sic etiā peccant mo- nachi q̄ ab extra ī veſte ſctitatē fingūt: int⁹ ſunt lupi rapaces. Foris habēt veſtē albaz intus nigredine deturpati ſunt pctōꝝ: fo- ris habent aliq̄ veſtē nigrā aut griſeā hūi- litatis: ſed intus hn̄t habitū ſupbie ꝛ vani- tatis. De quib⁹ dicit apl's. j. ad Coꝛ. xiiij. Periculum in falſis fratribus. ¶ Dubitať vtrum hypocriſis ſit ſemp pctm̄ mortale. Reſpōdeť ꝙ hypocriſis fit multis modis. Primo qñ q̄s oñdit ſctitatē quā nec habet nec hr̄e curat: ſed tm̄ vt ſctūs reputeť: hoc ſm ſctm̄ Thom̄. ij. ij. q. v. eſt pctm̄ mortale. Ideo dicit Augu. pš. Simulata ſanctitas ēſt duplex iniq̄tas: ꝛ ſic eſt duplex pctm̄: q̄ꝛ occulte iniqui ꝛ mali ſunt. Etiaz eſt ibi fal- ſitas q̄ꝛ fingunt ꝛ mentiunť ſe eſſe ſctōs et non ſunt. Scd̄o ſi ſanctitatem oſtēdit vt fal ſam doctrinam ſeminare poſſit. Talis pec cat mortaliter: q̄a facit cōtra deū ꝛ ſalutē ꝓximi. Et talis ſimulatio ſanctitatis eſt cō- munis hereticis: q̄ꝛ heretici ieiunant mul- H tū ꝛ genuflectunt: ꝛ ſic hoīes decipiunt vt ſuis falſis doctrinis credant. Tertio ſi oſtē dunt ſanctitatez vt poſſint eccleſiaſticā di- gnitatem acquirere ad quam indigni ſunt. Talis deū grauiť offendit. Vñ Bern̄. ſup miſſus eſt. O frēs q̄tiēs hoībus p̄eſſe deſi- dero: totiens deū meū p̄ire cōtēdo. Et tūc vere nō ſapio q̄ ipī⁹ dei ſunt. vñ Aug. in li. de do. chri. Cū hō inq̄t illis q̄ ſibi naturalr pares ſunt hoc eſt hoīb⁹ dñari affectat īto- lerabilis q̄dē ſupbia eſt. Quarto ſi oſtēdat ſctitatē vt acquirat bona tp̄alia in quib⁹ fi- nem cōſtituit: hoc ſm Hermannū de ſchil- ditz. eſt pctm̄ mortale: q̄a talis auarus eſt. Quinto ſi ipſa fictione delectať cum alias nullum malū p̄tendat. De q̄ Ariſto. ij. ethi. dicit. ꝙ talis magis videť vanus q̄ʒ malus ꝛ tunc pōt eſſe veniale ſm eūdem Hermā- nū. Sexto ſi q̄s ſimulat ſctitatē occultantē ſuū pctm̄: ne alij ex hoc ſcandalizenť. Hoc ſm ſctm̄ Tho. ij. ij. pōt fieri laudabiliter q̄a dī. Ve homini ꝑ quē ſcādalū fiat. Septio qñ q̄s ad honorē dei ꝛ ꝓximoꝝ edificatio- nem ſimulat ſanctitatem: ꝛ iſte non peccat

A ſed meret. Vñ dr̃ Math. v. Sic lux veſtra
luceat corã hoib⁹ vt videãt opa veſtra bo=
na. ¶ Dubitat: vtrũ hypocrita maiori dã=
natione dignus ſit bonas operatiões ſimu
lans: q̃ʒ publicanus publice malefaciens ⁊
peccãs. Rñdet q ſic: qr Mat. vj. dr. Ve in=
quit ſaluator ſimulantes longã orõnẽ ſicut
hypocrite accipiẽs maiorẽ damnationem.
Sup quo dicit Beda. q hypocrite laudes
ab hoibus ⁊ pecunias querũt: maiori dam
natione plectunt. Idem dicit Hiero. li. vj.
ſup Eſa. ppe finem libri. Si prebeo elemo=
ſynam vt glorificer ab hominibus: accepi
mercedem meã ⁊ mercennarius appellan
dus ſum. Si caſtum me ſimulo ⁊ aliud in
conſcia habeo: gl'iam mercẽnarij ⁊ ſuppli=
cia peccatoꝝ in cõparatione duoꝝ maloꝝ
inquit leui⁹ malũ eſt apte peccare: q̃ʒ ſimu=
lare ⁊ fingere ſanctitatẽ. hec Hiero. Ideʒ
ptʒ p Aug. ⁊ habent ei⁹ ꝟba in. ca. xij. q. j.
Certe inq̃t maluʒ eſt cadere a ꝓpoſito: ſed
peius eſt ſimulare ꝓpoſitum. vbi dicit glo.
Per hypocriſim peius eſt peccare q̃ʒ ma=
nifeſte. Et probat glo. hoc p. c. cum ex iniũ
B cto de hereticis ⁊ p. l. pala. ff. de ritu nup.
Et ſubdit glo. q plus eſt veneno occidere:
q̃ʒ gladio. C. de maleficis. l. j. Sed ꝯtra vi=
det eſſe Ambro. in li. de pr̃iarchis. ⁊ aſſu=
mit i. c. xxxij. q. iiij. c. Nemo dicẽs. Tolera=
bilior eſt culpa ſi latet: q̃ʒ ſi culpe vſurpet
auctoritas. Rñdet archidi. dicẽs q tolera=
bilior eſt culpa ſi latet q̃ʒ ſi culpe vſurpetur
auctoritas. i. ſi adulteriũ vſurpetur ab ali=
qua auctoritate. ſ. pr̃iarcharũ q̃ alias muli
eres p̃ter vxores cognouerũt. Talis dici=
tur plus peccare: q̃a ſuũ pctm̃ vult defen=
dere legis auctoritate vel exẽplo pr̃iarcha
rũ. ita ill'd. c. nemo eſt ꝯtrariũ huic. c. Cer=
te. Et ſic ptʒ q graui⁹ peccat hypocrita q̃ʒ
publice peccãs. Nã peccatũ ſuũ aggrauat
ex eo q hoies decipit. ¶ Scdo mõ habʒ ſie
ri fictio in aliquo actu ſicut quãdo q̃s agit
ficte aliquid ꝓ aliqua cauſa qd al's nõ age=
ret. Sicut Jacob ſe finxit Eſau qñ acceſſit
ad patrem: ligatis pellib⁹ ad manus ⁊ ad
collũ eius dicens. Ego ſum primogenitus
tuus. In hoc non mentiebat: vt ptʒ in ſer=
mone p̃cedenti. Sic eñ multi ſunt qui con=
fitent ne ab alijs cõfundant: ⁊ tales graui
ter peccant. Sic etiã ficte recipiens baptiſ
mũ ⁊ corde diſſentiens: nec caracterẽ nec C
fidem nec venerabile ſacramentum ſuſci=
pit: q̃uis tamen aqua perfundat in nomi=
ne trinitatis. Hoc patʒ p magiſtrum in. iiij.
ſenten. diſt. iiij. Idẽ tenet Thomas de ar=
gentina. arg. iij. quia talis fictio totaliter
contrariat ſacramẽto: vt ptʒ. xxvij. diſt. c.
q interrogaſti. Sic etiã ſi quis ficte cũ ali=
qua cõtraheret: ⁊ nõ cõſentiret: ſed ſimula
ret ſe cõtrahere non eſt mr̃imoniũ. vtʒ de
ſpõſa. ⁊ mr̃imo. c. tua nos. Quia ibi defuit
oino cõſenſus: ſine q̃ nequeũt ꝑficere ſed⁹
cõiugale. vt dr̃ ibidẽ i fine ⁊ ſimulate nuptie
nõ ſunt nuptie. ff. de ritu nup. l. ſimulatis.
¶ Dubitat vtruʒ ſimulatio aliqñ ſit licita.
Rñdet Hiero. ⁊ ponũtur eius ꝟba. xxij. q.
ij. c. vtilẽ ſimulationẽ. q ſic. dicens vtilem
ſimulationẽ vt in tpe eſſe aſſumẽdam. Je=
hu regis iſrael nos docuit exemplũ qui cũ
nõ potuiſſet interficere ſacerdotes baal: ni
ſi finxiſſet ſe idola velle colere dixit. Con=
gregate mihi oẽs ſacerdotes baal: achab
ſeruiuit eis i paucis: ego ſeruiã eis in mul=
tis Hiſto. ponit Regum. Etiam dauid mu D
tauit faciẽ ſuã coram abimelech: ⁊ dimiſit
eũ ⁊ abijt. vtʒ. j. Reg. xxj. ſequit. vt ſupra.
Nec mirum q̃uis iuſtos hoies tñ aliq̃ ſimu
lare ꝓ tpe ob ſuã ⁊ alioꝝ ſalutẽ: cum ⁊ ip̃e
dñs nr̃ non hñs pctm̃ nec carnẽ peccati: ſi=
mulationẽ pctõris aſſumpſit: vt condemna
ret in carne pctm̃. Hec Hiero. Nemo tamẽ
debet ſe ſimulare vt aliũ decipiat: quia do
lus vel ſimulatio ad fallẽdum ſemꝑ malus
eſt. vt ptʒ. xxvij. di. c. q interrogaſti. tales
ſimulatores ſit' confundunt. Cuius exem
plũ ponit Ceſarius. di. x. dicẽs q quidam
ruſticus contra alium habens inimiciti=
as cuidam maligno homini de ordine via=
toꝝ quoꝝ multi ſunt pecuniã dedit vt do=
mum illius incẽderet. Quã ſub ſpẽ religio=
nis intrauit: ⁊ tpe conuenienti ſuccendit.
Immemor miſerrim⁹ hoſpitalitatis bene=
ficio poſtq̃ʒ dom⁹ fuit reedificata accepto
precio renouauit incẽdium. Turbatus ho=
mo de incendio repetito omnes de quibus
ſuſpitiõem habuit accuſauit. Qui per can=
dens ferrũ ſe expurgauerunt ⁊ denuo do=
mus incenſa reedificata eſt ⁊ ferrum idem

in angulum eiꝰ reiectū. Uenit rurſum pſeu-
do ille viatoꝛ: antiqua coꝛruptus auaricia
humane ſatis ſuſceptus. Cuz ferrū iam di
E ctū vidiſſet ⁊ q̄s eiꝰ vſus eēt interrogaſſet.
Rn̄t ille. Neſcio quis domū hanc in altera
vice ſuccendit. Et cū de q̄buſdam ſuſpitio-
nē h̄rem cādens illis ferrū obtulit: tūc ille.
Ad aliq̄s vſus poſſet ꝯuerti qd̄ cādēs nutu
dei factū eſt: ⁊ cū clamoꝛe illud iactauit qd̄
vbi p̄ſſa. videret incendiariū per veſtem te-
nens exclamauit. Uere tu es reus: moxq̄
ad iudicē ductꝰ culpā nollet vellet ꝯfeſſus
eſt: ſicq̄ pena rōnabili dānatus eſt. ¶ Ter-
cio habet fieri fictio in quantitate. ſ. qn̄ q̄s
ſe fingit maioꝛē q̄ꝫ eſt: vt ſi eſſet aliquis qui
diceret ſe eſſe ep̄m qui tn̄ non eſſet ep̄s: vt
factū fuit alias in dioceſi moguntina: ⁊ cō
buſtus eſt. Et ſi̇̄liter ſi quis fingeret ſe eſſe
militē ⁊ eſſet ruſticus: ſicut cōtigit nr̄o pꝛio
ri oſnaburgen̄. ad quē venerat quidaz tru
fatoꝛ fingēs ſe militarem: ⁊ de genere ſuo
⁊ fuit laute tractatus poſtea fuit perceptū
q̄ erat ribaldus. Tales oēs peccāt moꝛta-
liter: ſicq̄nq̄ꝫ q̄s ex humilitate vocat ſe mi-
noꝛem tamen eſt maioꝛ. Cuius exēplū ptz
F in. ca. ij. q. vij. ca. q̄ꝫq̄ꝫ. vbi allegantur verba
beati Auguſti. in ep̄la quadam ad Hiero.
dicentem de ſeipſo. Quāq̄ꝫ ſm̄ vocabula q̄
vſus obtinuit ep̄s ſit p̄ſbitero maioꝛ. Aug.
tn̄ Hieronymo minoꝛ eſt in multis. Hec il-
le. Et multa alia habent̄ ibidem. Ad pꝛopo
ſitū dicit gloſa ibidē: q̄ ep̄us eſt nomen di-
gnitatis: p̄ſbyter nomen oꝛdinis. xciij. diſt.
Legimus Augu. foꝛte hoc credebat. Non
enim licuit ei ex humilitate mētiri. xxij. q.
ij. c. cū ex humilitate. Et cū Hieronymus
fuerit ſpecialiter cardinalis. Sed multi fa-
ciūt hoc ex pura ſuperbia q̄ minoꝛes ſe di-
cunt: dicentes. Sum malus peſſimus pec-
catoꝛ. Si aūt hoc alij de ip̄is dicerent om̄i-
no non ſuſtinerēt: ⁊ verbis p̄teruis cōtra-
dicerēt. Et hoc ē ſignū ſup̄bie. Uiciū quod
de ſe fateri quiſq̄ꝫ ſpōte dedignatur: hoc ſi-
bi dici ab alijs dedignari non debet. Bo-
noꝝ ⁊ humiliū eſt nec ſe laudare nec ſe cul
paré. Unde Catho. Nec te collaudes: nec
te culpaueris ipſe. Hoc faciunt ſtulti quos
cenodoxia vexat. Fuit quidam frater q̄ in
p̄ſentia multoꝝ ſe plurimum ⁊ multum hū

miliauit: dicens ſe eſſe peccatoꝛem ⁊ homi G
nem vilē. Reſpōdit alter frater ſibi. Tu di-
cis verum. Tūc ille indignatus verbis du-
ris eum inuaſit. Ipſe autem dixit. Quid
voluiſti q̄ ego dicerem? Nunquid debui di
cere: tu mentiris? Abſit vt ita irreueren-
ter tibi loquerer. Nunc autē dixi qd̄ tu di-
cis ⁊ inde turbaris. Quarto modo fit ſi-
mulatio ſeu fictio in qualitate: quando q̄s
ſe fingit talē qualis non eſt: ſicut iudas fin
xit ſe amicū chr̄i dicēs. Aue rabbi Math.
xxvj. Et ioab ficte oſculatus fuit amaſam
fingens ſe amicum ⁊ non fuit. ij. Reg. xx.
Et illa fictio cōmunis eſt nunc in mundo.
O quot fratres adhuc habet iudas in mū-
do ⁊ Ioab ſimiliter. Dicit Chryſoſt. ſuper
Math. Hec conſuetudo maloꝝ eſt quādo
aliquē ledere volunt: tunc humilitatem fin
gunt: quia venenum nūq̄ꝫ periculoſius da-
tur niſi cum melle: ſic vulpes ſe ſemel fin-
xit infirmum: galli laudans cātum dicēs.
Si poſſem ſemel audire dulcem melodiam
cantus tui: ab infirmitate mea liberarer.
Rn̄dit gallus. Pater meus bene ſciuit can- H
tare. Ait vulpes. Pater tuꝰ quādo cātauit:
clauſit oculos ſuos: ⁊ ideo dulciter cātauit
Tunc gallus adulatione vulpis deceptus
cātauit clauſis oculis. Quem mox vulpes
rapuit per collum. Sic valde periculoſum
eſt credere iſtis falſis amicis ⁊ adulatoꝛi-
bus ⁊ ſimulatoꝛibꝰ: ⁊ ſpecialiter illis q̄ ſunt
alterius fidei aut legis. Ideo dicit Ariſto-
teles in lib. de ſecretis ſecretoꝛum. Nunq̄ꝫ
credas homini qui non credit ſm̄ legem
tuam. Caue ne accidat tibi qd̄ accidit duo-
bus hominibus qui dicuntur aſſociati fuiſ
ſe in vno itinere: quoꝝ vnꝰ erat gentilis ⁊
alius iudeus. Gentilis equitauit ſuper mu-
lam: iudeus vero inceſſit p̄ pedes: non ha-
bens cibū neq̄ꝫ alia neceſſaria. Cū ergo fa
bularentur in via dixit gētilis iudeo. Que
eſt lex tua: ⁊ q̄ tua fides. Rn̄dit iudeꝰ. Cre
do q̄ in celo eſt vnꝰ deus quē adoꝛo ⁊ expe
cto ab eo oē bonū aīe mee ⁊ remuneratio-
nē. Illis aūt q̄ cōicant mecum in fide mea
⁊ in lege mea volo bonum: et credulitas
mea eſt q̄ qui diſcrepat mecum in fide: lici-
tum eſt mihi tollere ſanguinē ſuū: pecuni-
am ſuā ⁊ accidens ſuū. i. vxoꝛē ſuā. Inſup

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

maledictū eſt mihi ſi ſeruo ei fidē vel iuuo
A ipm̄ vel ſi facio ſibi miſericordiam vel par-
co ei. Conſequēter inquit gentili. Demon-
ſtraui tibi legē meam ⁊ fidem meā. Redde
me ergo tutū de fide ⁊ lege tua. Cui rn̄dit
gentilis. Mea fides ⁊ credulitas ⁊ lex eſt.
In primis volo mihi bonum ⁊ filijs gene-
ris mei. Nolo alicui creature malum: neqꝫ
ſequentibus legē meā: neqꝫ diſcrepātibus
in eadē ⁊ credo eqtatē ⁊ miſcdiam ſeruan-
dā cuilibet viuēti: ⁊ nulla iniuria placet mi
hi. Videt etiam mihi ꝙ ſi mali aliqd alicui
accidit ꝙ illud malū me cōturbat. Affecto
ꝓſperitatē: ſanitatē: felicitatē oībus hoi
bus vniuerſalr. Tunc iudeꝰ. Quid ſi iniu-
ria vel offenſa tibi fiat. Cui gentilis. Scio
ꝙ i celo eſt deꝰ iuſtus ⁊ bonus cui nihil eſt
occultū ⁊ nihil ſecretū: q̄ remunerat bonos
⁊ etiā punit malos: iuxta ſuas trāſgreſſio-
nes. Cui iudeꝰ. Quare ergo non ſeruas le
gē tuā: ⁊ qre non cōfirmas opibꝰ fidē tuā.
Rn̄dit gētilis. Quō fiet hoc. Cui iudeus.
Ego ſum de filijs generis tui ⁊ tu me vides
B ambulare per pedes ⁊ fatigatum ⁊ fame-
licū: ⁊ tu es eques ⁊ ſaturatꝰ ⁊ quietꝰ. Cui
gentilis. Veritas eſt hec. Et deſcēdens de
mula ſua ⁊ aperiēs maletā ſuā cibauit eū:
⁊ potauit ⁊ fecit ipm̄ eqtare ſuꝑ mulā ſuā.
Poſtqꝫ vero iudeꝰ fuit bn̄ firmatus in equi
tando: punxit mulā cū calcaribus feſtinan
do relinquēs gentilem. Tūc cepit gentilis
clamare: expecta me: qa confiſus fui in te.
Iudeꝰ vero dicebat. Nunqd tibi indicaui
cōditionē meā ⁊ legē meā: ego volo eā con
firmare. Tūc fortiꝰ ſtimulabat mulā. Gen-
tilis xo ſequēs veſtigia: o iudee inqt noli
me derelinquere i hoc deſerto: ne forte in-
terficiar a leonibus aut moriar fame ⁊ ſiti.
Age ergo mecū miſcdiam ſicut ⁊ ego tecū.
Iudeus vero nec reſpiciebat retro nec in-
tendebat dictis ſuis: nec ceſſabat donec la-
tuit viſum eiꝰ. Tūc gentilis recordatꝰ legis
ſue dixit. In celo eſt deꝰ iuſtꝰ iudex: cui ni-
hil occultū: nihil ſecretū: erigens in celum
oculos ſuos dixit. Deꝰ meus tu noſti ꝙ cre
didi in te ⁊ in lege tua ⁊ in mandatis tuis
ſctificaui te: ſicut ꝑcepiſti. Cōfirma ḡ apud
iudeū laudem meā. Et his dictis ſtatim in-
uenit iudeū ꝓſtratū ⁊ iactatū de mula con
fractis tibijs ⁊ leſo collo. Mula vero ſta- C
bat iuxta eū: ⁊ aſcendens mulam reliqt iu-
deū in dolore. Iudeus aūt clamabat. Bo-
ne frater ꝓpter deū habe miſcdiam mecuꝫ
quia morior ſerua legē tuam. Tunc incre-
pauit eum gētilis. Tu male peccaſti in me
ſine miſericordia dereliqſti me. Cui iudeꝰ.
Oſtendi tibi ꝙ hec eſt fides mea ⁊ lex mea.
Tunc miſertus eſt ei gentilis: ⁊ portauit eū
poſt ſe: donec veniret ad locum gentis ſue
quibus eum tradidit: qui poſtea ſtatim ex-
pirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis
opa pietatis illius gentilis fecit eum balli-
uum illius ciuitatis propter opera pieta-
tis ſue. Non eſt ergo credenduꝫ illis q̄ ſunt
alterius fidei ⁊ legis. ¶ Quinto habet fie-
ri fictio i doctrina. De qua dicitur. xxix. q.
j. ꝙ autē. §. ꝙ angelus malus ſe transfor-
mat in angelum lucis. Et ſi tunc creditur
bonus ⁊ quereret ab aliquo ſimplici ſi ſue
beatitudinis velit eſſe particeps ⁊ ille re-
ſpondeat ꝙ ſic. Nūquid dicendum eſſet in
diabolice damnationis ſocietatem an po-
tius i participationē eterne claritatis. Et
ſubdit alium caſum. Si quis hereticorum D
per nomen btī Auguſtini aut Hieronymi
alicui catholicoꝝ ſeipm̄ offerret: atqꝫ eum
ad imitationē ſue fidei ꝓuocaret: iſte prebe
ret aſſenſum in cuius fidei ſnīa diceret cō-
ſenſiſſe. Non in hereticoꝝ ſectā: ſed in inte-
gritatē catholice fidei: quaꝫ iſte hereticus
mentiebat ſe hr̄e. Hec canon. Iſtū eūdem
caſum ponit magr̄ li. iiij. di. iij. dicens. ꝙ ſi
talis malꝰ angelꝰ trāſfigurauit ⁊ credere-
tur eē bonꝰ: nō eſſet error periculoſus. Nec
tn̄ excuſat Saul q̄ adorauit demonē: queꝫ
credidit eſſe ſamuelē. vtꝫ. xxvj. q. v. caplo.
Nec mirū. Et hoc ideo: quia interceſſit cul-
pa ſua. vt dicit glo. ibideꝫ. Nec excuſantur
illi de lege machometi: qui finxit ſe eſſe ꝓ-
phetā miſſum a deo: quē ſaraceni credunt
veridicum ꝓphetā: ſicuti nos Auguſtinum
vel Hieronymum. Quia ignorantia facti
non iuris excuſat. li. vj. de reg. iu. Et legeꝫ
euangelij quilibet tenetur ſcire. Ideo dixit
chr̄s. Ite in mūdum vniuerſum: ⁊ p̄dicate
euāgelium omni creature Mar. vlti. Falſi
ꝓphete ⁊ doctores plures in mundo appa
ruerunt: ⁊ heretici q̄ falſas doctrinas ſemi

nauerũt: ſicut Machomet inter ſaracenos
Thalmud int̃ iudeos: ⁊ ſic de alijs. ¶ Se-
xto qui fingũt ſe ſunt falſi chr̃iani: de q̃bus
E Apoc. ij. Dicũt ſe iudeos. i. cõfitẽtes ⁊ non
ſunt. Item apl̃s. Dicũt ſe noſſe deũ: factis
autẽ negant. Legit̃ in hyſtoria triptita de
quodã iudeo: qui ꝓpter pecuniã fecit ſe plu
ries baptiſare: fingens ſe chriſtianũ. Cum
aũt quadã vice deberẽt iterato baptiſari: ⁊
dolium erat plenum aqua: ſtatim corã omĩ
bus aqua diſparuit. Et ſic fictio eius mani
feſta fuit. Utinã fictio multoꝝ falſoꝝ chri-
ſtianoꝝ ſic manifeſtaret̃. De q̃bus apl̃s. j.
ad Coꝛ. iiij. Periculũ in falſis fratribus. i.
qui habẽt falſitatẽ in affectione ⁊ etiam in
cogitatione. Tales ſil̃es ſunt culicibus qui
ſonitũ faciunt ⁊ vrunt: ⁊ tamẽ cum cauda
pungunt. Sic ſil̃r ipſi ſe fingunt amicos: ⁊
inimici ſunt. De quibus dicit̃ Hierem. ix.
Unuſquiſqꝫ ſe a ꝓximo ſuo cuſtodiat: ⁊ in
omĩ fratre ſuo nõ habet fiduciã. Scdo ha-
bent falſitatẽ in locutiõe: vtꝫ Prouer. xiiij.
F Fraudes labia eoꝝ loquunt̃. Unum dicũt
et aliud ſentiũt: dicũt album ⁊ notãt nigrũ.
Tertio hñt falſitatẽ in opatione: qꝛ vnus
aliũ tradit ſicut Iudas chr̃m. Cuius exm̃
ponit magiſter in libro apũ: ꝙ erant in flã-
dria duo viri qui cõtra ſe grauiter inimici
erant. Oportunitatẽ querebant qualiter
vnus alterũ caperet vel necaret. Erat aũt
quidã nequiſſim⁹ qui vnius ſeruus fuerat:
et alteri ſeruiebat. Ueniens aũt ad hũc cui
olim ſeruiebat: cõqueſtus eſt de dño: cuius
ad p̄ſens ſeru⁹ erat: ſibiqꝫ fore ꝑfacile ait:
vt eius manibus illũ tradat. Qui gauiſus
ei pecuniã ſpopõdit: ⁊ ſic dominũ tradidit
in manus inimici. Quo occiſo venit prodi-
toꝛ ad amicos partis aduerſe: ⁊ ſimili dolo
tradendũ illis obtulit occiſorẽ: ſed app̄hen-
ſus eſt ab illis: ⁊ oblatus eſt iudici ⁊ ſuſpẽ-
ſus. Sed ſcelus illius facto poſtmodũ cla-
ruit turpioꝛi. Amicoꝝ eñ precibus de pati
bulo deponi permiſſus eſt: ⁊ in terra ſepul
tus. Nec mora cum die ſequẽti de nocte ſe-
pultus fuiſſet: ignoti canes ſepultum mul-
tis videntibus extraxerunt: ⁊ mambratim
inter ſe miſerabiliter diſcerpſerunt. Et ſic
patet malicia illoꝝ falſoꝝ hominũ qui fin-
gunt pacem ⁊ non tenent. Dicitur yſopice.

ꝙ ſemel vulpes gallum in arboꝛe vidẽs di- G
xit. Galle deſcẽde: quia iam ſumma pax ⁊
tranquillitas facta eſt inter omĩa aĩalia: ſꝫ
gallus non ſtatim deſcendit: ſed a remoto
vidit duos canes velociſſimos venire: qđ
intimauit vulpi. Tunc vulpes dixit. Opoꝛ
tet me fugere. Rñdit Gallus: q̃re tunc dixi
ſti: ꝙ eſſet optima pax int̃ omĩa animalia?
Reſpondit vulpes. Non bene credo paci.
¶ Septimi ſunt qui in fide dubitant. Oꝛe
eñ credũt: ſed in coꝛde nõ credũt. Manife-
ſte dicũt ſe catholicos: ſed in mẽte ſunt in-
fideles. Et tales chr̃m negant adueniente
tẽtatione: ſicut Petrus chr̃m negauit. Cõ-
tra q̃s dicit̃ in euangelio. Qui me negaue
rit corã hominib⁹: negabo ⁊ ego eũ coꝛam
patre meo Lu. xij. Legit̃ in li. j. triptite hy
ſtoꝛie. ꝙ poſtq̃ Conſtantinus credidit deo
dubitauit an omnes ſui vere crederent: ⁊
vt pꝛobaret qui veri ⁊ qui ficti cultoꝛes eſ-
ſent dei: ſimulauit ſe ad cultum ydoloꝛum
redire velle. Et ſtatuto die: quidam dixe-
runt ſe paratos eſſe idolis immolare. Illi
ꝟo qui veri chriſtiani erant: dixerunt ſe pa
ratos eſſe potius moꝛi q̃ chriſtum negare H
Et illos imperatoꝛ ſecum tenuit. Alios ꝟo
expulit: dicens ſe nunq̃ eſſe fideles ſibi qui
ita parati erant deum negare. Ideo dicit̃
ij. q. vij. ca. Non poteſt erga homines eſſe
fidelis qui extiterit deo infidelis. ¶ Octa-
ui ſunt qui ſub ſpecie zeli virtuoſi: alioꝛum
actus repꝛehendunt: ⁊ magis ex odio vel
liuoꝛe q̃ ex charitate. Unde dicitur. lxxx-
vj. di. c. Odio habeant̃ peccata: ⁊ non ho-
mines: ſed coꝛripiant̃ tumidi: tolerent̃ in-
firmi: ⁊ qđ ſeueri⁹ caſtigare neceſſe eſt: nõ
ſeuientis plectat̃ aĩo: ſed medẽtis. Idẽ ptꝫ
xxiij. q. iij. c. coꝛripiant̃. ¶ Noni ſũt qui ex
amoꝛe priuato exceſſus aliquoꝝ excuſant
vel attenuant aliquoꝝ exceſſus: ⁊ aliquan-
do magis aggrauant q̃ opoꝛtet. ¶ Decimi
ſunt qui ſimulate ⁊ ficte ꝓximoꝝ ꝓſperita-
tibus cõgaudẽt: vel ficte ipſis in aduerſita-
tibus cõdolent. Quã quidẽ fictionẽ domi-
nus deteſtat̃. ¶ Undecimi ſunt q̃ ex odio
vel amoꝛe pecunie rerũ ꝯdẽnãt: ſicut ſunt
falſi iudices aut teſtes in iudicio: q̃ ſub ſpẽ
ſimulate iuſticie hoĩem occidũt. ¶ Duode
cimi ſunt q̃ malis ꝯſilijs ⁊ iniq̃s ſtatutis ꝑ-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A ximos ledunt. Tales etiam tenent̄ ad re-
ſtitutionē. Explicit octauū p̄ceptū.

Incipit Nonum preceptum.

NOn falſum te-
ſtimonium dices. Iſtud eſt
nonū p̄ceptū vbi licet expli-
cite ſolum ꝓhibeatur concu
piſcentia oculoꝝ in re alie-
na. Implicite tn̄ hic prohibet̄ vniuerſaliter
omīs cōcupiſcentia ſiue cupiditas male vo
luntatis rei aliene. Nam ſupius in ſeptimo
precepto ꝓhibuit cupiditatē opis. Hic aūt
prohibuit cupiditatē cordis inordinatam.
Ideo dicit̄ Exo. xx. Non concupiſces rem
ꝓximi tui. Sequit̄. Nō ſeruū: nō ancillam:
nō bouem: nō aſinū: nec omīa que illi⁹ ſunt
Dubitat̄: vtrū lex moſayca ꝓhibuerit cōcu
piſcentiā rei aliene? Rn̄det mgr̄ Aug⁹. de
anchona ſuper Matth. dicēs: ꝙ legē moy-
ſi ꝓhibuiſſe cōcupiſcentiā rerū proximoꝝ:
poteſt intelligi dupliciter. Primo q̄ꝫtum ad
legiſlatoris intentionē ⁊ expſſionē. Scd̄o
B q̄ꝫtum ad pene trāſgreſſoꝝ: taxationē ⁊ im
poſitionē. Primo modo planū eſt ꝙ lex mo
ſayca cōcupiſcentiā ꝓhibet: qd̄ tripl̄r patet
Primo q: lex illa a deo fuit creata: vt patet
Exo. ii. Sed de⁹ plus diligit mundiciā cor-
dis q̄ꝫ opis: ⁊ ecōuerſo plus odit iniquā co-
gitationē q̄ꝫ opationē. Ergo deus in lege
illa. nō ſolum rei aliene actualem acceptio
nem. verūetiam inordinatā cogitationē ac
cipiendi ⁊ concupiſcendi ꝓhibuit. Un̄ dicit
Augu. in li. de decē cordis. Tange nouam
cordā ⁊ interficiet̄ beſtia cupiditatis. Se-
cūdo q: omīa p̄cepta illius legis tam affir-
matiua q̄ꝫ etiā negatiua inducūt ipm̄ homi
nem ad actum ⁊ opationē virtuoſaꝫ: ⁊ ma
xime ad dilectionē dei ⁊ ꝓximi: q̄ dilectio
eſt forma oīm virtutū. Sed opatio virtuo-
ſa magis ꝯſiſtit in interiori intentione ⁊ co
gitatione q̄ꝫ in opatione exteriori. Nō eni
quis dr̄ iuſtus ex hoc ꝙ iuſta opa facit: ſed
ſi iuſte ⁊ aīo iuſto faciat. Nec dr̄ miſericors
ex eo ꝙ elemoſynā dat ſed ſi recto aīo dat:
ergo neceſſariū eſt ꝙ lex illa ꝓhibeat inor-
dinatā intentionē ⁊ ꝯcupiam interiorem.
Tertio q: illud p̄ceptū. Non ꝯcupiſces rem
et domū ꝓximi tui: inter alia p̄cepta illius
legis numerat̄. Et vult Aug. in li. de decē
cord. ꝙ nō furari ⁊ non ꝯcupiſcere aliena: C
duo ſunt p̄cepta legis: q: ſicut aliud eſt non
alienā rem furari ⁊ nō accipere: ⁊ aliud eſt
ipam nō appetere ⁊ nō ꝯcupiſcere. Sic ali-
ud eſt voū p̄ceptū: ⁊ aliud eſt aliud. Sed ſe
cūdo mō verū eſt lex moyſi nō ꝓhibuit con
cupiſcentiā nec cohibuit animū ſed manū.
Quia ꝑ pctō interioris cogitatiōis penam
nō taxauit: nec impoſuit penam ſicuti taxa
uit: ⁊ impoſuit penā ꝑ pctō exteriori opis:
vt oculum ꝑ oculo: dentē ꝑ dente: quinqꝫ
boues ꝑ vno boue ⁊c̄. ſic̄ ptꝫ Exo. xxij. Du
bitat̄: vtrū lex ciuilis puniat ꝯcupiam ani-
moꝝ? Rn̄det idē doctor vbi ſupra. dicēs ꝙ
lex humana in puniendo tranſgreſſores in
tribus videt̄ differre a lege diuina. Primo
quia q̄ꝫtum ad punitionē lex diuina omīa
mala vniuerſaliter punit vel docet eſſe pu-
nienda. Sed lex humana multa concedit:
vel diſſimulat propter euitationem maio-
rum malorum: ⁊ multa impunita relinquit
Unde dicit Auguſtinus in li. de libero ar- D
bitrio. ꝙ lex humana in regendis ciuitati-
bus ⁊ terris multa mala concedit: ⁊ multa
impunita relinquit: que per diuinā legem
corrigunt̄: ſicut patꝫ in meretricio ⁊ ſic de
alijs. Secūdo differūt q̄ꝫtum ad modū pu-
niendi ⁊ explicationē: quia lex humana ſo
lum punit dicta ⁊ facta: non autē cogitata:
quia cogitata non poſſunt homini eſſe no-
ta: cū hō tm̄ videat que foris patēt. Solus
autem deus intuetur cor. vt dicitur. j. Re-
gum. xvj. Et in cogitationibus ſolum ho-
mo ſubijcitur legi: ſꝫ in cogitationibus put
ꝓrumpūt in dicta vel facta hō ſubijcit̄ legi
hūane: vt duoꝝ vel triuꝫ teſtimonio poſſit
conuinci ⁊ iudicari. Tertio q̄ꝫtum ad pene
impoſitionē: q: lex humana ſolum imponit
penā tpalē: q: non pōt eſſe plus pena legis
q̄ꝫ ipſa lex. Humana autē lex non erit eter-
na: ſed ſolum in hac vita ſenſibili ⁊ animali
duratura: ⁊ poſtmodū neceſſaria nō erit.
Diuina ꝟo lex imponit penam eternā: ſicut
ipſa eterna eſt: q: celum ⁊ terra tranſibunt.
verba autē dei ex quibus eſt integra lex: in
eternū durabunt. Patet ergo ꝙ lex ciuilis
ꝑ cōcupiſcentijs ⁊ interioribus pctis tranſ-
greſſores non punit nec prohibet. Et in